

01

2008
ročník 60
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 3** _____ **Nové souvislosti v mimoškolním vzdělávání knihovníků**
 > Zdenka Kloučková
- 7** _____ **Reprezentativní průzkum čtenářů a čtení v České republice** > Jiří Trávníček
- 10** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Český knihovník pod Stolovou horou > Karel Sosna
- 12** _____ **Knihovny.cz: portál o českých knihovnách**
 > Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová
- 15** _____ **Je profese knihovníka úplně zastaralá?**
 > William Sherman
- 16** _____ **Digitální není budoucnost, ale již současnost. Z konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2007**
- 18** _____ **JAK NA TO: Zákoník je také kniha**
Odpovědnost knihovníka za ztráty knihovního fondu
 > Petra Koutná
- 20** _____ **Aby mobily a internet nebyly pro děti hrozbou**
 > Jaroslav Winter
- 21** _____ **Moderní švédská literatura na českém knižním trhu po roce 1990 (výběr) – 1.** > Anežka Kuzmičová
- 24** _____ **JIB: Co vám může nabídnout JIB ve své čtvrté verzi**
 > Jan Pokorný
- 27** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Norská reforma knihoven v kostce > Lea Prchalová
- 29** _____ **Založení Univerzitní knihovny v Praze v roce 1777 – 2.**
 > Ludmila Kubátová
- 31** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Ústřední knihovna Evropské komise – od vzniku až po současnost > Soňa Hanušová
- 33** _____ **Z KNIHOVEN**
- 34** _____ **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ (NEJEN) ZE ŠVÉDSKA**
- 35** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
- 36** _____ **ZE SVĚTA**
 _____ **ZÁKLADNÍ KAMENY NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR ANEB NÁROD SOBĚ II – 13.**
 > Jaroslav Císař

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
 tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně), Ing. Aleš Brožek,
 Ing. Jan Kaňka, PhDr. Šárka Kašpárková,
 PhDr. Ladislav Kurka, PhDr. Jan Meier, Ing. Jiří Mika,
 Mgr. Petra Miturová, Mgr. Alena Otrubová, Mgr. Jan Pěta,
 PaedDr. Vladislav Raška, PhDr. Vít Richter,
 PhDr. Vladimíra Švorcová, PhDr. Eva Žáková

Tisk: Serifa, Jinonická 80, 158 00 Praha 5

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá firma
 ALL PRODUCTION, P.O. BOX 732, 111 21 Praha 1.

Call centrum:

tel.: 234 092 851, fax: 234 092 813

e-mail: predplatne@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu

PNS a.s. – drobný prodej.

Podávání novinových zásilek povoleno

Ředitelstvem poštovní přepravy Praha

čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeč Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L.K. PERMANENT, s.r.o.,

P.O. BOX 4, 834 14 Bratislava 34,

tel.: 004217/444 537 11, fax: 004217/443 733 11

Cena jednoho čísla 60 Sk, roční předplatné 660 Sk,

cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 440 Kč

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované
 materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 7. 1. 2008

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > Librarians' extended higher education – the new context
Zdenka Kloučková |3
- > Sample research into reading and readers in the Czech Republic
Jiří Trávníček |7
- > FROM ABROAD: A Czech librarian beneath Table Mountain
Karel Sosna |10
- > Knihovny.cz: Czech libraries portal
Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová |12
- > Is it old-fashioned to be a librarian?
 Thirty-three reasons why libraries and librarians are still
 extremely important *William Sherman* |15
- > HOW TO GO ABOUT IT: Statutes are also books – library staff
 liability for library stock losses *Petra Koutná* |18
- > Modern Swedish literature on the Czech book market since 1990
 (selection) – 1 *Anežka Kuzmičová* |21
- > What can the fourth version of the Uniform Information
 Gateway offer you? *Jan Pokorný* |24
- > FROM ABROAD: Norwegian library reform in a nutshell
Lea Prchalová |27
- > Establishment of the University Library in Prague in 1777 – 2
Ludmila Kubátová |29
- > FROM ABROAD: European Commission Central Library –
 from its inception to the present-day *Soňa Hanušová* |31
- > From the libraries |33
- > Regular features

AUS DEM INHALT

- > Neue Zusammenhänge in der außerschulischen Bildung
 der Bibliothekare *Zdenka Kloučková* |3
- > Repräsentative Untersuchung der Leser und des Lesens
 in der Tschechischen Republik *Jiří Trávníček* |7
- > AUS DEM AUSLAND: Tschechischer Bibliothekar
 unter dem Tafelberg *Karel Sosna* |10
- > Knihovny.cz: Portal über den tschechischen Bibliotheken
Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová |12
- > Ist die Profession des Bibliothekars ganz veraltet?
 33 Gründe warum die Bibliotheken und Bibliothekare immer
 außerordentlich wichtig sind *William Sherman* |15
- > WIE DARAUFG: Gesetzbuch ist auch ein Buch –
 Verantwortlichkeit der Bibliotheksbeschäftigten für die Verluste
 des Buchfonds *Petra Koutná* |18
- > Moderne schwedische Literatur auf dem tschechischen Markt
 nach dem Jahre 1990 (Auswahl) – 1 *Anežka Kuzmičová* |21
- > Was kann Ihnen das Einheitliche Informationstor in seiner
 vierten Version anbieten? *Jan Pokorný* |24
- > AUS DEM AUSLAND: Norwegische Umgestaltung
 der Bibliotheken im Würfel *Lea Prchalová* |27
- > Gründung der Universitätsbibliothek in Prag im Jahre 1777 – 2
Ludmila Kubátová |29
- > AUS DEM AUSLAND: Zentralbibliothek der Europäischen
 Kommission – von der Gründung bis zur Gegenwart
Soňa Hanušová |31
- > Aus den Bibliotheken |33
- > Regelmäßige Spalten

Milí čtenáři, přelom starého a nového roku tradičně láká k různým předsevzetím a proměnám. I když některé z nich upadnou brzy v zapomnění, atmosféře, kdy začíná něco nového, odolá jen málokdo. I nás v redakci to postihlo a zatoužili jsme alespoň po malé změně. Časopis Čtenář má navíc v tomto roce důvod k oslavě, od jeho prvního čísla uplyne 60 let. Přioděli jsme ho proto do kabátku modernějšího střihu. Na jeho obálce najdete každý měsíc malou metaforu, zamyšlení či ukázkou toho, co nás může napadnout, když se řekne knihovna v 21. století. Funkce a služby knihoven se rozšiřují a proměňují, i když jejich základní poslání, které spočívá v uchování a zpřístupňování kulturního dědictví, zůstává. Například čím dál více poskytuje své prostory pro trávení volného času a mnoho knihovnic a knihovníků umí již dnes namíchat báječný „koktejl“ pro naše volné chvíle.

Některá naše předsevzetí mohou souviset se sebevzděláváním, přinášíme vám proto jako téma prvního letošního čísla *Nové souvislosti v mimoškolním vzdělávání knihovníků*. Mrazivé počasí, které panuje v době uzávěrky ledového Čtenáře, nás možná i nevědomky navedlo k nahlédnutí do severských zemí. Po člancích o švédské literatuře, reformách v norských knihovnách a o změnách v dánských knihovnách budete možná hledat něco na zahřátí. Zkuste si tedy nalistovat příspěvek o průzkumu *Čtenáři a čtení v České republice v roce 2007*. Třeba vás potěší, že 79 % občanů je spokojeno se službami veřejných knihoven. A pokud je to málo, doporučuji k pozornosti první část zajímavého materiálu *33 důvodů proč jsou knihovny a knihovníci stále důležité*. V každém letošním čísle Čtenáře najdete tyto důvody tři a během jedenácti čísel si tak můžete poskládat mozaiku celého příspěvku.

Novinkou a bonusem pro předplatitele je od ledna 2008 elektronická verze Čtenáře, více se dozvíte v nejbližší době na stránkách <http://ctenar.svkk1.cz>.

V příštím měsíci se můžete těšit nejen na čtení o projektu Manuscriptorium pro školy či na stále aktuálnější téma bezpečného internetu, ale i na některou z akcí, na něž upozorňujeme na této stránce.

Mnoho splněných předsevzetí přeje

Lenka Šimková

☑ **Kniha v 21. století**

Pátý ročník konference *Kniha v 21. století – Knihovna učící (se)* se bude konat v Opavě ve dnech **13.–14. února 2008** v prostorách Slezské univerzity.

☑ **INSOURCE 2008**

První ročník konference *INSOURCE*, která je zaměřena na elektronické informační zdroje a jejich profesionální využívání v obchodě, managementu, marketingu a průzkumu trhu, se uskuteční **5.–6. února 2008** v hotelu Diplomat v Praze. Informace a program konference viz <http://www.insource.cz/>

☑ **Literární Varnsdorf 2008**

Město Varnsdorf a Městská knihovna Varnsdorf vyhláší 8. ročník soutěže *Literární Varnsdorf 2008* v soutěžních kategoriích próza a publicistika, poezie. Soutěžní práce je třeba odeslat nejpozději do **29. února 2008**. Více informací a podmínky soutěže viz <http://www.mkvdf.cz>

NEUŠLO NÁM

☑ **Vláda Slovenské republiky schválila 7. 11. 2007 *Strategii rozvoje slovenského knihovníctví na léta 2008–2013***. Bližší informace viz <http://www.infolib.sk>.

☑ **Evropská komise podpořila práci *Nadace Evropská digitální knihovna***. Založení nadace přivítala na schůzce Evropské komise 27. 11. 2007 i Viviane Redingová, evropská komisařka pro Informační společnost a média. Více informací o Evropské digitální knihovně můžete nalézt na adrese <http://www.europeandigital.library.eu/edlnet>

☑ **V listopadu loňského roku vydal Svaz českých knihkupců a nakladatelů vyjádření ke zvýšení DPH u knih a učebnic z 5 na 9 %**. Kromě jiného se v něm hovoří, že v době klesajícího zájmu dětí o čtení je tento krok chybný. Pokud existuje ekonomický důvod pro sblížení sazeb DPH, měl by rozumný stát tento krok zohlednit zvýšením příspěvků do knižní kultury, navýšením rozpočtu knihovnám na nákup fondů a školám na nákup učebnic. Více na www.sckn.cz.

Nové souvislosti v mimoškolním vzdělávání knihovníků

Další, respektive mimoškolní, nebo chcete-li celoživotní vzdělávání knihovníků – ať již v univerzálním pojetí nebo ve spektru specializací – prochází v poslední době radikálními změnami. Stále častěji nehovoříme jen o znalostech a pracovních dovednostech, ale i o kompetencích jako o třech základních úrovních ve vzdělávání.

Ve všech učebnicích najdeme základní předpoklady efektivního vzdělávání – přesné zadání, ověření úrovně účastníků, vyjasnění cílů vzdělávání, kvalitní systém vzdělávání a využití a aplikace v praxi, ověřování efektivity vzdělávání. Předpokladem přesného a jasného zadání jsou zejména definovaná personální strategie, podpora vedení, příznivé sociální klima, kompetenční model a připravení manažeři.

A tak se dnes již klasická Knihovnická minima, Rekvalifikační knihovnické kurzy, kurzy základní počítačové gramotnosti na úrovni ECDL a kurzy praktického využití informačních a komunikačních technologií postupně doplňují o vzdělávání v oblasti mezilidské komunikace – práce s klientem (čtenářem, uživatelem), metody vyjednávání, asertivita v praxi apod. Dále pak v oblasti autorských práv, práva na svobodu informací, práva pro vedoucí pracovníky aj.

Poptávka po vzdělávání knihovníků v uvedených oblastech je částečně saturována nabídkou účasti v programech Ministerstva kultury ČR, a to *Veřejné informační služby knihoven* (podprogram č. 2 *Mimoškolní vzdělávání knihovníků*) a *Knihovna 21. století*. Samy knihovny však pro řadu potřebných vzdělávacích akcí musí „sáhnout do vlastní kapsy“ a finanční prostředky najít v rozpočtu knihovny. Účinně pomáhají profesní organizace – Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), Sdružení knihoven (SDRUK), Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ) a jiné.

Jako samozřejmost bereme dnes fakt, že knihovny zajišťují vzdělávání:

- pro vedoucí pracovníky knihoven typu „Právnícké minimum“, Legislativa I. – nový zákoník práce, Legislativa II. – zákon o nemocenském pojištění apod.;
- pro své spolupracovníky uvnitř knihovny – školení potřebných informačních a knihovnických software, jazykové kurzy, kurzy komunikačních dovedností, asertivity, vyjednávání apod.;
- pro knihovníky z jiných knihoven a další odbornou veřejnost – speciální kurzy nadstavby základní počítačové gramotnosti, případně expertní kurzy – jazyk PHP, SQL, tvorba webových stránek, e-learningové kurzy apod.;
- pro uživatele služeb svých knihoven a laickou veřejnost, a to nejen v rámci akce Březen – měsíc internetu a Týdne knihoven, ale permanentně pro propagaci svých služeb jako takových – základy internetu, SFX služby – služby s přidanou hodnotou, práce s počítačem pro seniory, pro děti apod.;
- na zakázku pro „objednatele“, tj. pro komerční společnosti, které potřebují proniknout na trh knihovníků svými produkty a využívají knihovnu jako organizačního garanta celé akce (bývá ku prospěchu obou stran).

Současná nabídka seminářů, konferencí a dalších vzdělávacích akcí je zajišťována webovou stránkou <http://www.stk.cz/Akce>. Zatím jsou zde avizovány a evidovány – na základě naprosté dobrovolnosti – NABÍDKY připravovaných vzdělávacích akcí, seminářů, veletrhů apod. Stránky mají i významný koordinační a kooperační aspekt. Jsou spravovány Sekcí vzdělávání SKIP a hostují na webu Státní technické knihovny. Na dokreslení zájmu o tuto stránku bylo k datu 29. 10. 2007 zaregistrováno 51 554 návštěv a k témuž datu i 481 akcí. Uvedené webové stránky jsou nejen

obrazem spektra vzdělávacích aktivit, ale najdeme v nich i zajímavé statistiky týkající se typu akcí, pro jakou profesi, pro jakou úroveň a pro jaké instituce jsou určeny, kdo a kde je pořádá. Podle potřeby či zájmu se můžete podívat i do minulosti. Avizované vzdělávací akce naleznete dnes již také na webových stránkách téměř všech knihoven. Členové sekce vzdělávání SKIP – viz <http://skip.nkp.cz> jsou mezi sebou v neustálém kontaktu, aby projednali náměty – poptávku po vzdělávacích akcích i případnou nabídku toho, co kde jaká knihovna připravuje a na pravidelných pololetních jednáních se již domlouvají konkrétně dlouhodobější záměry v této oblasti. Členům sekce vzdělávání SKIP a jistě i všem poptávajícím se zájemcům o vzdělávací akce by pomohla na této adrese jedna „kolonka“ navíc s označení POPTÁVKA, o jejíž „instalaci“ se pokoušíme.

Plánování i realizace vzdělávacích aktivit je velice náročná činnost, je třeba mít neustále na zřeteli:
Pro koho? (identifikace cílových skupin)
Co? (analýza a identifikace vzdělávacích potřeb, případně žádoucích preferencí)
Jak? (volba vzdělávacích metod a technik)
Kdo? (výběr lektorů, školitelů, agentur)
Za kolik? (kalkulace nákladů)

V těchto souvislostech je zajímavým podnětem pro přípravu nových typů vzdělávacích akcí všem již dobře známý **Evropský průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb** dostupný na http://skip.nkp.cz/KeStazeni/Pruvodce_kompetencemi2007.pdf

Jistě ne on sám, ale analýza potřeb vzdělávání vyplývající z průzkumů a hodnocení jednotlivých profesních skupin knihovníků by měla formulovat požadavky na zajištění vzdělávání v rámci požadovaných kompetencí. První výsledky průzkumu podle tohoto průvodce orientované na akvizitory a katalogizátory (jmenné a věcné zpracování) představila PhDr. M. Faitová na konferenci Knihovny současnosti 2007 v Seči (viz Knihovny současnosti 2007. Sborník z 15. konference, konané ve dnech 11.–13. září 2007 v Seči u Chrudimi. Brno: Sdružení knihoven ČR 2007. 515 s. ISBN 978-80-86249-44-5). Kromě popisu průzkumu, jehož se účastnily dvě vysokoškolské a dvě vědecké knihovny, se objevila v obou typech knihoven poptávka po stejných tématech: vyhledávání informací, analýza a prezentace informací a aplikace práva na informace. Jistě nebudou jediná, časem přibudou další a bude potřeba se na ně důkladně připravit a na poptávku reagovat rychle kvalitní nabídkou. Pokud to bude schůdné, bude jednou z cest i e-learningová forma vzdělávání – viz **Kurzy katalogizace formou e-learningu** (autorem je tým odboru zpracování fondů Národní knihovny ČR). Kurz naleznete na adrese <http://dl.cuni.cz/cuni/>, informace o způsobu přihlášení jsou na http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_prihlaseni_kurz.htm.

BUDOUCNOST PATŘÍ INTERNÍM LEKTORŮM

Pro všechny typy vzdělávacích akcí je potřeba najít odpovídající lektory a požadavky na ně kladené nejsou malé. Úzce specializovaný odborník musí proniknout do základů lektorských dovedností, aby byl schopen předat účastníkům kurzů své vědomosti, znalosti a případně je naučit určitým dovednostem, které jsou nutné pro pochopení tématu, probírané látky. Někdy je to trochu problém, někteří knihovníci-odborní specialisté mají pocit, že na sobě v tomto směru moc pracovat nemusí. Naštěstí řada specialistů je vůči sobě patřičně kritická a nabídka poměrně drahých kurzů lektorských dovedností je rychle vyčerpána neustálou poptávkou po nich.

Potvrzuje se zde tendence firemního vzdělávání deklarovaná na seminářích **Asociace institucí vzdělávání dospělých ČR (AIVD)** a spočívající ve stoupajícím využívání školitelů a lektorů vlastní organizace – viz kurz „Interní trenéři“ na adrese: <http://www.aivd.cz/show.php?page=1>. V současnosti je interními školiteli, lektory zajišťována asi jedna třetina vzdělávacích akcí firem, dvě třetiny jsou zajišťovány externími lektory. Budoucnost však patří interním lektorům, předpoklad je, že v nejbližších letech se poměr obrátí a dvě třetiny vzdělávacích akcí budou zajišťovány

interními lektory. Je to logické, žádný školitel, lektor mimo sféru knihovnictví není schopen zajistit profesionální odbornou úroveň vyučovaných témat z oblasti knihovnictví. Základy lektorských dovedností, pedagogická minima či certifikace lektorů by však měly být podmínkou k této činnosti. Při sekci vzdělávání SKIP tak vzniká databáze lektorů a témat využitelných pro vzdělávací účely všeho druhu a náročnosti. Registrace v databázi je otevřena všem, kdo mají potřebné odborné a lektorské kvality a mají chuť se podílet na lektorském zajištění vzdělávacích akcí v různých knihovnách. Po kvalitních lektorech z jiné branže – jako jsou andragogové, psychologové, pedagogové apod., je naopak třeba sáhnout v případě připravovaných témat vyjednávání, řešení konfliktů, práce s klienty včetně těch nepřizpůsobivých aj.

Do budoucna bude potřeba se pokusit o certifikaci lektorů a školitelů kurzem akreditovaným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR, podobně jako jej má akreditovaný společnost A-HRA Consulting, s.r.o., která jej představila na konferenci *Benchmarking zkušeností z RLZ projektů pro přípravu nových grantových záměrů na období 2007–2013* v Praze 30. října 2007. Pro úplnost informací o důležitosti certifikace lektorů uvádím i stále platnou nabídku Asociace institucí vzdělávání dospělých, která zaštituje i **certifikaci lektorů**, jejichž jména za časové období od r. 2000 do současnosti objevíte na <http://www.aivd.cz/show.php?page=74>, distanční forma Certifikovaného kurzu lektorů vzdělávání dospělých – viz <http://www.aivd.cz/show.php?page=18>.

CERTIDoc V ČR

Certifikace kompetencí nejen v duchu lektorských dovedností úzce souvisí s již zmiňovaným Evropským průvodcem kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb a tím i s projektem **CERTIDoc**, což je evropský projekt, který probíhá v rámci programu Leonardo da Vinci. Je pokračováním předchozího projektu DECIDoc (1997–2001) a pod označením CERTIDoc (Certifikace kompetencí v oblasti informací a dokumentace) na něj navázal v roce 2003. Více informací naleznete na adrese http://skip.nkp.cz/KeStazeni/MezSpo/CZ/CERTIDOC_Jarmila%20Burgetova_2004%20.doc nebo též http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull05_120.htm.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR se účastnil prací na obou těchto projektech, v projektu CERTIDoc zastupuje Sekci vzdělávání SKIP PhDr. Miloslava Faitová, která se podílela na realizaci prvního průzkumu úrovně kompetencí uvedeného výše. Projekt CERTIDoc nabízí možnost certifikace kompetencí v České republice a v evropských státech, které se projektu účastní, a to v důležitém rámci evropských měřítek. U nás by měly postupem doby vzniknout certifikační komise určené k tomuto účelu. Měli bychom tak usnadněnou cestu k uznávání i mimoškolního – dalšího – celoživotního vzdělávání.

Je to i směr, který legislativně podpořil **Zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání (č. 179/2006 Sb., ve znění zákona č. 110/2007 Sb.)**. Jeho základním cílem je především podpořit účast dospělých na dalším vzdělávání, vytvořit prostředí motivující k účasti na něm zejména pro osoby s nízkou kvalifikací či potřebnou kvalifikací rychle a efektivně změnit, zvýšit či rozšířit. Zákon vstoupil v platnost 1. srpna 2007.

NÁRODNÍ SOUSTAVA KVALIFIKACÍ A NÁRODNÍ SYSTÉM POVOLÁNÍ

Určité požadavky přinese do života vzdělávání knihovníků i Národní soustava kvalifikací – viz <http://www.nsk.nuov.cz/> a Národní systém povolání – viz http://www.nuov.cz/index.php?page=s_projektu&idclanku=286.

Podle prezentací například na adrese <http://www.kvalita1.nuov.cz/> jsou vidět jasně vazby na celoživotní učení.

Na adrese <http://www.mpsv.cz/cs/4132> naleznou všichni zájemci konkrétní informace o Národní soustavě povolání i schémata zobrazující fungování celého systému. Na základě požadavků trhu práce vycházejících z podnětů sektorových rad Národní soustava povolání vytvoří a bude

průběžně aktualizovat kartotéku (převzato doslovně) všech pracovních pozic v České republice a požadavky na jejich zaměstnance. Na základě těchto aktuálních informací bude průběžně aktualizována již budovaná Národní soustava kvalifikací, která popisuje požadavky na odborné schopnosti a dovednosti (vzdělání) potřebné pro výkon jednotlivých povolání a zprostředkovává tyto požadavky vzdělávacím institucím. Národní soustava povolání je budována na základech existujícího Integrovaného systému typových pozic – viz <http://www.istp.cz>.

Více informací o Národní soustavě kvalifikací získáte na adrese http://www.kvalita1.nuov.cz/data/833_Rozvoj%20NSK_podzim%202006.pdf a stručnou a jasnou charakteristiku včetně odkazů na další texty na adrese http://www.nuov.cz/index.php?page=vzd_v_cr&s=43.

Národní soustava kvalifikací je legislativně zakotvena zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) a bude obsahovat kvalifikace (kvalifikační standardy) seskupené do jednotlivých úrovní, bude společným systémovým rámcem pro počáteční i další vzdělávání a pro uznávání výsledků učení, umožní srovnávání kvalifikací uznávaných v České republice s kvalifikacemi uznávanými v jiných evropských státech, bude mostem mezi vzděláváním a sférou výkonu práce, uplatní se jako významný nástroj vývoje a stanovování nových kvalifikací v České republice a povede k vytváření důležitých partnerství. Podpoří možnost prokázat kvalifikaci, pokud to zaměstnavatel bude vyžadovat, a možnost skládat zkoušky pro úplné kvalifikace bez nutnosti absolvovat několikiletou školní přípravu.

Podle výše uvedeného schématu budou důležité sektorové rady, o jejichž modelu naleznete podrobné informace na adrese http://www.kvalita1.nuov.cz/data/1647_Model%20sektorovych%20rad_v2.pdf. Sektorové rady jsou již postupně zakládány zástupci cechů, profesních sdružení, významných zaměstnavatelů v daném odvětví a dalšími odbornými experty. Jejich současný stav naleznete na adrese http://www.nsp.cz/sektorove_rady/sr_seznam.aspx. Úkolem sektorové rady bude mimo jiné zajistit revizi systému pracovních pozic a potřebných kvalifikací při zahájení činnosti Národní soustavy povolání, aktualizovat ji a vůbec se podílet na její správě. Ve vztahu k odborné i laické veřejnosti mají sektorové rady svým prostřednictvím umožňovat ovlivnění požadavků světa práce na kompetence lidských zdrojů v příslušných profesních oblastech.

Systém Národní soustavy povolání by měl být spuštěn do plného provozu ve druhé polovině roku 2008. Vzniká na základě ověřeného skotského modelu a je budován v souladu s Evropským systémem kvalifikací EQF. Systém Národní soustavy povolání realizuje konsorcium tvořené sdružením TREXIMA, spol. s r. o., Hospodářskou komorou ČR, Institutem Svazu průmyslu ČR a Svazem průmyslu a dopravy ČR jako veřejnou zakázku Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, financovanou Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

NA ZÁVĚR

Již zmiňovaný Evropský průvodce kompetencemi odborných pracovníků v oboru knihovnických a informačních služeb se tak může stát podkladem pro vstup do této soustavy, bude-li to žádoucí. Knihovníci však již mají jeden trumf v kapse, a tím je výše zmiňovaná účast v projektu CERTIDoc, který nabízí možnosti certifikace v oboru. Bude však z naší strany ještě potřeba hodné iniciativy a silného pracovního nasazení, včetně ochoty spolupracovat, aby i u nás vznikly případné certifikační komise, rady atd.

Není vyloučeno, že bude třeba sáhnout i na dotace z Evropského sociálního fondu. V oblasti vzdělávání dospělých to není zase tak nereálné. Za jeho podpory vzniká například **Inovační centrum pro rozvoj dalšího profesního vzdělávání při Vysoké škole Jana Ámose Komenského** – informace viz http://www.csvs.cz/publikace/NCDiV2006_sbornik/Blecha_Boldis.pdf. Realizačním výstupem by měla být plně funkční databanka metodik, testů a standardů, rozdělená do šesti kategorií a fungující na principu vzájemného sdílení dat pomocí systému kreditů. K projektu jsou nyní spuštěny zkušební webové stránky <http://www.andromedia.cz/>. Nabídka **certifikace instituce**

nabízí i Asociace institucí vzdělávání dospělých. Informace pro zájemce o oborovou certifikaci systému řízení jakosti instituce vzdělávání dospělých naleznete na adrese <http://www.aivd.cz/show.php?page=20>, ovšem, jak se říká, každý špás něco stojí, zde například cca 30 000 korun za poradenství a certifikační audit a certifikace na tři roky vždy znovu po 12 000 korunách. Novinkou je i projekt **grantového schématu 3.3 Rozvoj kapacit dalšího profesního vzdělávání** „Profesní příprava certifikovaných manažerů vzdělávání“ – Projekt č. CZ.04.1.03/3.3.11.3/3142 – viz <http://www.aivd.cz/images/rubriky/certifikace/certifikovany%20manazer.doc>.

Reprezentativní průzkum čtenářů a čtení v České republice

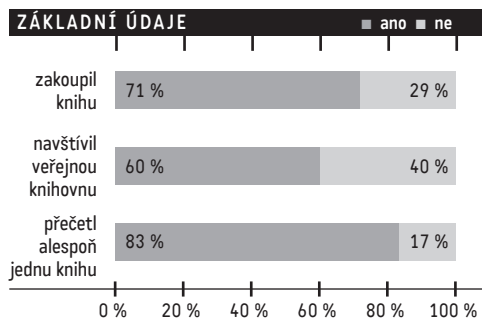
1. Úvod: Základní charakteristika průzkumu

V roce 2007 uskutečnil Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., ve spolupráci s Národní knihovnou ČR průzkum čtení občanů ČR. Plán do budoucna je takový, že bychom chtěli tyto výzkumy opakovat každé tři roky, aby se ukázaly trendy v této oblasti. Průzkum provedla agentura DEMA, a. s., na reprezentativním vzorku 1551 respondentů (232 tazatelů). Šetření proběhlo od 25. května do 16. června 2007. Na tiskové konferenci, která se konala 1. října 2007 v Národní knihovně ČR, byly představeny první výsledky (jejich prezentace viz <http://skip.nkp.cz/akcTyden07.htm>).

Naši snahou je zaměřit se v každém šetření na konkrétní oblast čtenářsko-knižní kultury. Vloni to byly knihovny, v dalších dvou šetřeních by se průzkumy měly týkat postavení beletrie a knižního trhu. Kvůli srovnatelnosti je dotazník koncipován tak, že 75 % otázek je vždy stejných, 25 % se liší podle zaměření průzkumu. Naše pojetí čtení opíráme o tři sloupy: (1) **knihy** – její čtení (typologie čtenářů), nákup (knižní trh) a vypůjčování (veřejné knihovny); (2) **čas** – kolik času věnujeme čtení knih, kolik čtení novin a časopisů, sledování televize, poslechu rozhlasu, videu/DVD, internetu, v jakém vztahu ke čtení knih je trávení volného času; (3) **motivace a hodnoty** – co čteme, jaká jsou naše očekávání od knih, preference, jak souvisí čtení knih se zaměstnáním, co nás v našem vztahu ke knihám nejvíce ovlivnilo, nejoblíbenější autor a nejoblíbenější kniha.

2. Co přinesl loňský průzkum? Základní data:

- 83 % občanů České republiky přečte za rok aspoň jednu knihu.
- V průměru přečte občan České republiky za rok více než 16 knih (16,1).
- Nejčastěji čte několikrát týdně (23 %), dále pak denně (16 %), a jednou za čtvrt roku (14 %).
- Četbě knih věnuje denně v průměru 41 minut, četbě časopisů a novin 30 minut, televizi sleduje 111 minut denně, rozhlas poslouchá 113 minut, video a DVD sleduje 51 minut a internetu se denně věnuje v průměru 86 minut.
- Více než čtvrtina občanů ČR starších 15 let (29 %) nezakoupila v průběhu roku 2006 ani jednu knihu. Občan ČR zakoupil v průměru téměř 7 knih (6,62) a vydal za ně 1303 Kč.
- Občané ČR získávají knihy především v knihkupectvích (14 %) a prostřednictvím známých, příbuzných a přátel (13 %); z dalších zdrojů jsou to veřejné knihovny (11 %) a domácí prostředí (9 %); v minimální míře zatím využívají nákupu přes internet (2,4 %).
- Hlavním zdrojem informací je pro občany ČR jejich okolí – blízcí a známí – (17 %), desetina z nich si opatřuje informace v obchodech (10 %), prostřednictvím propagačních materiálů – katalogů a letáků – (9 %) a prostřednictvím periodického tisku (9 %).
- Průměrný počet knih v domácích knihovnách je 274; pouze 1 % občanů uvedlo, že nemá doma žádné knihy.
- Největší vliv na četbu mělo pro občany ČR starší 15 let domácí prostředí, tj. to, že se doma četlo (15 %) a že doma bylo mnoho

knih (13 %), asi sedmina (16 %) si cestu k četbě našla sama; desetina (10 %) uvádí, že rozhodujícím vlivem bylo to, že navštěvovali veřejnou knihovnu.

- Z druhů četby se největší oblibě těší současná beletrie oddechová (14 %), následuje literatura faktu – životopisy, deníky ad. – (12 %), klasická beletrie (9 %) a odborná literatura (8 %).
- Každý čtvrtý ekonomicky aktivní občan uvedl, že čtení knih (odborných, věcných, beletrie) souvisí nějak s jeho profesním zaměřením (26 %, z toho 11 % velmi a 15 % spíše souvisí).
- Veřejné knihovny v minulém roce navštívilo 40 % občanů ČR; každý čtvrtý občan (27 %) v posledním roce v knihovně nebyl, ale v předchozích letech ji navštěvoval; třetina obyvatel (33 %) nezavítala do veřejné knihovny ani v loňském roce, ani nikdy předtím.
- Ze služeb nabízených veřejnými knihovnami se zdaleka největší oblibě těší půjčování knih (98 % těch, kdo chodí do knihovny, uvedlo, že vyhledává tuto službu), dále je to půjčování časopisů (53 %), čítárna, studovna (33 %), kopírování (26 %) a internet (23 %).
- U občanů ČR starších 15 let výrazně převažuje spokojenost se službami veřejných knihoven (79 % – z toho je 30 % velmi a 49 % spíše spokojených).

3. Čtenář

Základním kritériem, z něhož jsme vycházeli, byl počet přečtených knih za rok. Čtenářem je ten, kdo potvrdil, že za předchozí rok přečetl aspoň jednu knihu.

- Většina občanů ČR starších 15 let (83 %) přečetla v průběhu roku aspoň jednu knihu. V celkovém počtu to reprezentuje 7 087 390 lidí.

- Poměrně značný rozdíl je mezi *pohlavími*: mezi čtenáře se řadí 88 % žen a 77 % mužů.
- Rozdíl podle *věku* není tak určující: častěji se jedná o mladou generaci z kategorie osob 15–24 let (86 %) a střední generaci z kategorie osob ve věku 35–44 let (87 %) než o starší generaci nad 55 let.
- Nejvýraznější diferencující roli hraje *vzdělání*: mezi čtenáři jsou mnohem častěji občané s vyšším (91 %) než s nižším vzděláním (71 %). Nejvyšší podíl čtenářů se vyskytuje u osob s vysokoškolským vzděláním (95 %).
- *Ekonomická aktivita* nehraje téměř žádnou roli: rozdíl mezi ekonomicky aktivními a ekonomickými neaktivními jsou 2 %, tj. v hranici statistické chyby.
- Nijak velkou roli nehraje ani *velikost místa bydliště*: nejvyšší podíl čtenářů je ve velkoměstech (87 %), nejnižší na venkově (80 %) a v malých městech od 20 000 do 99 999 obyvatel (82 %).

4. Nečtenář

Ten, kdo nepřečetl během roku ani jednu knihu, je nečtenář.

- Každý sedmý občan ČR starší 15 let (17 %) nepřečetl v průběhu roku ani jednu knihu. V celkovém počtu to reprezentuje 1 439 760 lidí.
- Rozdíl mezi *pohlavími* je určující: muži se řadí mezi nečtenáře dvojnásobně častěji (23 %) než ženy.
- Z hlediska *věku* se jedná nejčastěji o starší generaci nad 65 let (minimálně každý pátý, 22 %), nejméně často o střední generaci 35 až 44letých občanů (každý osmý, 13 %).
- Nejvýraznější diferencující roli hraje *vzdělání*. Mezi nečtenáři se trojnásobně častěji řadí osoby s nižším (29 %) než vyšším vzděláním (9 %). U občanů s vysokoškolským vzděláním je nečtenářů jen 5 %.
- Není rozhodující, zda se jedná o občana *ekonomicky aktivního* (18 %) či *ekonomicky neaktivního* (16 %). Rozdíl mezi oběma kategoriemi se nachází v hranicích statistické chyby (2,5 %).
- Z hlediska *velikosti místa bydliště* je nejvyšší počet nečtenářů na venkově a v malých městech (každý pátý, 20 %); nejnižší ve velkoměstech (každý osmý, 13 %). Rozdíl je však podle velikosti místa bydliště nevelký.

	rozdlišuje silně	rozdlišuje málo	nerozlišuje
čtenáři – nečtenáři	<ul style="list-style-type: none"> pohlaví vzdělání povaha práce návštěva knihoven domácí knihovna sledování televize poslech rozhlasu zahrádkaření, chalupaření návštěva kulturních akcí vliv rodiny souvislost četby se zaměstnáním 	<ul style="list-style-type: none"> věk příjem na člena domácnosti sídlo (kraj) velikost místa bydliště přítomnost dětí v domácnosti návštěva kult. akcí přehled o knižním trhu 	<ul style="list-style-type: none"> ekonomická aktivita četba novin a časopisů práce na internetu sledování videa a DVD

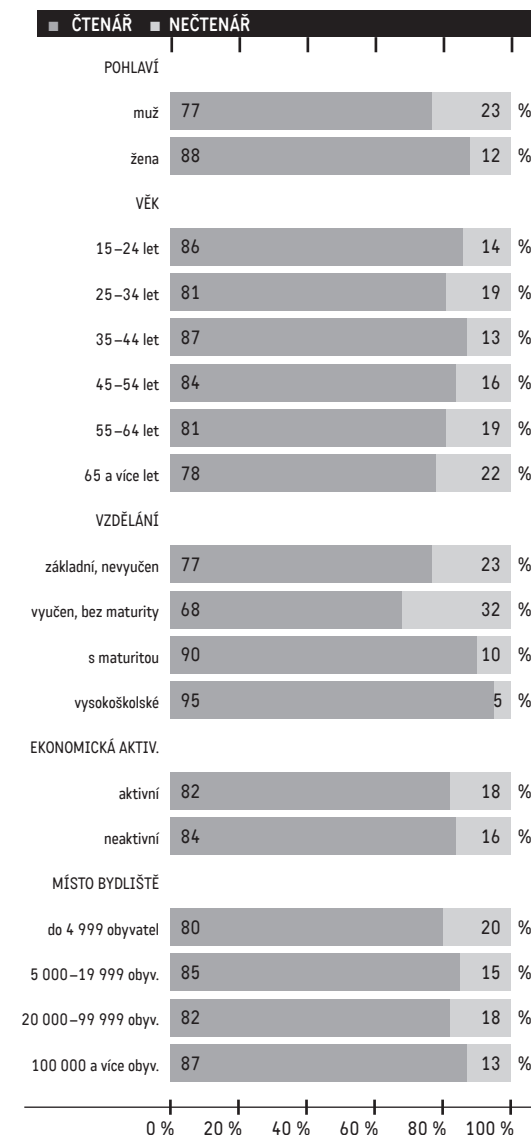
5. Závěr: Co nejvíce rozlišuje čtenáře od nečtenáře

Srovnáme si čtenáře a nečtenáře na základě jednotlivých proměnných, *socio-demografických* (věk, pohlaví, velikost místa bydliště atd.) *i postojových* (sledování televize, návštěva kulturních akcí ad.). Jsou proměnné, které čtenáře a nečtenáře rozlišují silně, které rozlišují málo a které nerozlišují vůbec.

- Ve prospěch čtenáře diferencuje pohlaví (ženy), vzdělání (vyšší), povaha práce (duševní), návštěva knihoven, domácí knihovna (čím větší – tím více čtenářů), návštěva kulturních akcí, vliv rodiny, souvislost četby se zaměstnáním.
- Ve prospěch nečtenáře diferencuje sledování televize, poslech rozhlasu, zahrádkaření, chalupaření.
- Co do schopnosti rozlišovat čtenáře a nečtenáře jsou neutrálními proměnnými ekonomická aktivita, četba novin a časopisů, práce na internetu a sledování videa, DVD.
- Nejvíce klíčovou proměnnou pro rozlišení čtenáře a nečtenáře (ve prospěch čtenáře) je úroveň dosaženého vzdělání.
- Nejvíce klíčovou proměnnou pro rozlišení čtenáře a nečtenáře (ve prospěch nečtenáře) je sledování televize a poslech rozhlasu.

JIŘÍ TRÁVNÍČEK

► JiriTravnicek@seznam.cz

ČESKÝ KNIHOVNÍK POD STOLOVOU HOROU

V jihoafrickém Durbanu se od 18. do 24. srpna 2007 sešel 73. světový knihovnický a informační kongres IFLA. Město Durban leží na březích Indického oceánu, nachází se v provincii KwaZulu a s počtem 3,2 milionů obyvatel je druhým největším městem Jižní Afriky. Samotná Jižní Afrika (oficiální název zní Republika Jižní Afrika) má 47,4 milionů obyvatel žijících v devíti provinciích. Pyšní se hned třemi hlavními městy. Sídlem vlády je Pretoria, sídlem Nejvyššího a Ústavního soudu Bloemfontein a sídlem parlamentu Kapské Město.

Svůj příspěvek zahájím v Kapském Městě, protože se zde ve dnech 15. až 17. srpna 2007 konala jedna z doprovodných akcí světového kongresu, a sice 23. výroční konference Sekce parlamentních knihoven a výzkumných služeb IFLA, kterou navštívilo 109 účastníků z 34 zemí. Motto předkonference znělo: *Inovace a tvořivost v parlamentních knihovnách – vývoj učení*.

První den po zahajovacích projevech předsedy a kancléře Sněmovny byli účastníci podrobně seznámeni s parlamentní procedurou jihoafrického parlamentu (Sněmovna má 400 poslanců a Senát 90 senátorů), legislativním procesem a úlohou informačních specialistů knihovny, výzkumných služeb a oddělení informačních technologií během tohoto procesu. Cenné bylo, že nehovořili pouze odborní pracovníci ale i zákonodárci, konkrétně předsedové sněmovních výborů pro dopravu a pro provinční a místní legislativu a vládu. Jihoafrická republika má, jak již bylo uvedeno, devět provincií, ale ve federálním parlamentě se používá oficiálně jedenáct jednacích jazyků, protože stenografické zprávy a další parlamentária se vydávají pouze v angličtině a afrikánštině. Oba zákonodárci vyzvedli důležitou úlohu informačních služeb parlamentní knihovny v procesu konsolidující se „nové“ parlamentní demokracie, za jakou se JAR, třináct let po odstranění apartheidu, stále považuje. Z příspěvků pracovníků knihovny pak vyplynuly tři její momentálně nejdůležitější úkoly: *jasně porozumět potřebám svých klientů, pružně reagovat na jejich měnící se informační potřeby a informační služby poskytovat pouze v nejvyšší kvalitě*.

Druhý den byl věnován inovačním změnám v parlamentních knihovnách Afriky, Asie, Evropy a obou Amerik se zaměřením na internet a webové stránky příslušných knihoven. Zde jsem měl tu čest moderovat blok inovací v parlamentních informačních službách Evropy a Asie. Ze zajímavých prezentací a diskusí vyplynulo, že na rozdíl od jiných typů knihoven nejsou v našem oboru mezery mezi jednotlivými světadíly tak hluboké. Bohužel s výjimkou Afriky, kde je ale také nejvíce vojensky, a tím i hospodářsky, politicky, kulturně a obecně lidsky nejvíce strádajících zemí. Některé knihovny jsou v důsledku toho tak chudé, že finanční náklady na účast jednoho našeho kolegy na kongresu IFLA by bez finanční pomoci spolky rovnou polovinu celého ročního rozpočtu jeho knihovny.

Třetí den se probírala nadnárodní spolupráce parlamentních informačních služeb, včetně služeb ITC, zejména v rámci Meziparlamentní unie (IPU) a OSN, při které bylo v Ženevě založeno nové Globální centrum pro informační technologie v parlamentech. S velkým zájmem jsem si zde vyslechl informaci, že jako nástroj mezinárodní meziparlamentní spolupráce v Africe se ve velkém zavádí anglická a francouzská jazyková verze tezauru EUROVOC, který naše Parlamentní knihovna v české verzi rutinně využívá ke klasifikaci parlamentních i knihovních materiálů již od první poloviny 90. let minulého století.

Závěrem této části bych se rád zcela výjimečně zmínil o společenské části předkonference. Jihoafrická parlamentní knihovna má mj. i výborné kriketové a ragbyové mužstvo, ale hlavně vlastní

Stolová hora od moře

Návštěva jihoafrické vesnice

Interiér parlamentní knihovny v Kapském Městě

instrumentální hudební malý orchestr a vynikající pěvecký sbor. Na sport jsme během tak krátkého pobytu čas neměli, ale zpěvu a tance jsme si všichni užili s našimi jihoafrickými kolegyněmi a kolegy každý večer více než do sytosti.

Z KAPSKÉHO MĚSTA DO DURBANU

Na setkání v Kapském Městě navazoval 73. světový knihovnický a informační kongres IFLA (18. až 24. srpna) v Durbanu, jehož hlavní heslo bylo *Knihovny pro budoucnost: pokrok, rozvoj a partnerství*. Ze 118 zemí světa přijelo 2427 delegátů (z 1606 delegátů z celé Afriky jich 1212 bylo z Jihoafrické republiky!), kterým se zde nabízela možnost vybrat si mezi 215 různými konferencemi, semináři, schůzkami, jednáními a dalšími setkáními a vyslechnout a vyměnit si zkušenosti a názory s 393 přednášejícími.

Sekce parlamentních knihoven a výzkumných služeb IFLA uspořádala (kromě dvou schůzí svého stálého řídicího výboru) pro kolegy z ostatních knihoven seminář o spolupráci a partnerství parlamentních knihoven přes jednotlivé světadíly, společné jednání se sekci IFLA pro vládní knihovny, vládní informace a oficiální publikace. Dále celodenní manažerskou dílnu s tématy jako např. digitalizace, využívání elektronických knih a časopisů v knihovnách, nové služby a informační produkty parlamentních knihoven, marketing a propagace, výběr vhodných pracovníků pro parlamentní knihovny, pružná organizační struktura knihoven, pravidelné vyhodnocování a výběr rozhodujících statistických údajů, zvládnání vlivů globalizace na parlamentní knihovny aj.

POSTAVENÍ KNIHOVEN SE BUDE POSILOVAT

Z vlastní zkušenosti a na základě četných rozhovorů, přednášek i oficiálních diskusí s kolegy z jiných knihoven a světadílů mohu s klidným svědomím prohlásit, že po letech určité nejistoty převládal na 73. světovém knihovnickém a informačním kongresu IFLA názor, že knihovny v digitálním světě nezaniknou. Jejich postavení se naopak bude posilovat s tím, jak budou využívat moderních informačních technologií včetně masové digitalizace a internetu ve prospěch svých klientů v on-line komunikaci s nimi, ale vždy s určitým znalostním předstihem před nimi. K dosavadnímu hlavnímu úkolu knihoven, spočívajícímu v pomoci k odstranění negramotnosti přibýlo nyní i velké úsilí spojené s potlačením strachu z počítačů (cyberphobia). To může, jak bylo konstatováno, efektivně provádět jen „kyberneticko občanská knihovna“ (cybercitizen library) v „kyberneticko sociálním prostoru“ (cybersocial space) „kyberneticko socializovaného světa“ (cyber-socialized world). I africké knihovny, přes všechny velké rozdíly mezi nimi, jsou jednoznačně na vzestupu a stávají se významnou integrální součástí kultury svých zemí a etnik. Zkrátka, už přestalo platit africké přísloví, se kterým mě seznámil kolega z Kamerunu: *„Když v Africe zemře člověk, mizí i celá jedna knihovna“*.

Zájemce o bližší seznámení se s materiály a dokumenty jak předkonference Sekce parlamentních knihoven a výzkumných služeb IFLA v Kapském Městě, tak i hlavního 73. světového knihovnického a informačního kongresu IFLA v Durbanu odkazuje na webové stránky <http://www.ifla.org/VII/s3/index.htm> a <http://www.ifla.org/index.htm>.

Knihovny poskytují širokou nabídku veřejných knihovnických a informačních služeb, a to nejen svým registrovaným uživatelům, ale všem zájemcům z řad veřejnosti. Každá knihovna v současné době vystavuje informace o svých zdrojích a službách prostřednictvím webových stránek, včetně informací o specializovaných databázích získaných na základě licencí. Uživatelům se informace o nabídce služeb a zdrojů jeví jako roztržité, pro získání souhrnných informací jsou nuceni prohledávat velké množství webových stránek, vyhledávání se tak stává zdoluhavé, obtížné a neefektivní. Na základě zkušeností a zpětné vazby z referenčních služeb poskytovaných v jednotlivých knihovnách, a také v rámci služby Ptejte se knihovny¹, jsme zpřístupnili v roce 2005 webový portál KNIHOVNY.CZ, který na jednom místě shromažďuje základní údaje o nabídce informačních zdrojů, knihovnických služeb a přináší zároveň souhrnnou informaci o systému knihoven v České republice, a to jak pro uživatele z ČR, tak ze zahraničí.

Základními úkoly portálu jsou:

1. zajistit přístup k informačním zdrojům a službám knihoven v ČR a výběrově i v zahraničí;
2. zajistit informace o dostupnosti a podmínkách poskytování služeb knihoven v ČR;
3. zvýšit využívání informačních zdrojů a služeb knihoven;
4. poskytnout informace o organizaci systému knihoven v ČR a propagovat činnost knihoven;
5. zvýšit informační gramotnost obyvatel, tj. schopnost a dovednost veřejnosti využívat informační zdroje a služby nabízené knihovnamí.

Vytvoření portálu KNIHOVNY.CZ bylo umožněno díky dotaci Ministerstva kultury ČR v rámci programu VISK 8/B – Zpřístupnění informačních zdrojů na rok 2004², další rozvoj je financován z prostředků NK ČR, která také zajistila doménu *knihovny.cz*.

Na tvorbě portálu v roce 2004 spolupracovaly:

- Národní knihovna ČR
- Městská knihovna v Prostějově
- Knihovna Matěje Josefa Sychry Žďár nad Sázavou
- Městská knihovna v Třebíči
- Státní technická knihovna

Obsahová náplň portálu

Při návrhu obsahové struktury portálu jsme se snažili vycházet z pocitů a potřeb člověka, který knihovnu nevyužívá a v podstatě se s knihovnou ještě nikdy nesetkal, ale nyní se ocitá v situaci, kdy se na ni musí obrátit. Jednotlivé sekce zpracovávají spolupracující knihovny, kdy se ve výsledné podobě stránek odráží diskuse celého řešitelského týmu.

Celý portál je rozčleněn do osmi obsahových a čtyř „servisních“ sekcí. Většina sekcí je uvnitř podrobněji členěna tak, aby návštěvníkovi stránek již předem byly navozeny možné situace, s nimiž se může obracet na knihovny. Bližší charakteristiku jednotlivých sekcí můžeme získat po najetí kurzoru myši na název konkrétní sekce.

Názvy sekcí v současné verzi portálu:

Co to je knihovna? Základní informace, typy knihoven v ČR, legislativa...

Kde je moje knihovna? Několik cest jak nalézt nejblíže knihovnu podle mapy ČR a různých adresářů

Co dělat když chci...? Informaci, knihu, článek...

Jaké služby knihovna nabízí? Informační, výpůjční, meziknihovní, reprografické, kulturní...

Do knihovny po internetu...? Co vše získám od knihovny, aniž bych ji musel navštívit.

Co v knihovně naleznou? Knihy, časopisy, články, hudebniny, CD, databáze, internet...

Co bylo vydáno...? Jak zjistím, které dokumenty vyšly v ČR a v zahraničí

Má moje knihovna...? Hledanou knihu, časopis, databázi...

Rozumíte v knihovně? Slovníček... Vyhledání výrazu, Zepjte se nás

Názory, připomínky www formulář pro zpětnou reakci

Portál byl pro pracovníky knihoven zveřejněn v únoru 2005, pro laickou veřejnost v rámci Března – měsíce internetu 2005. Během dvouletého provozu portálu se zřetelně prokázalo, že takto souhrnně podané informace jsou potřebné a užitečné, a to nejen pro nejširší veřejnost.

Současný stav portálu, jeho podoba, struktura a obsah nebyly už v době svého vzniku brány jako konečné, právě naopak, vzhledem k rozvoji ICT obecně a v knihovnách zvláště, již od počátku bylo zřejmé, že po několika (2–3) letech bude nutné stránky opět aktualizovat a zřejmě i zásadně změnit.

Od prvního záměru, který byl zformulován v lednu 2004, uplynulo několik let a podle nás, pracovníků referenčních služeb, nyní nastává doba potřebná na změnu. K ní se váže především fakt, že rozvoj informačních technologií jde stále kupředu, že všechny související služby a možnosti v knihovnách od zveřejnění portálu pokročily a nové technologie nám umožňují přizpůsobit portál stále zvyšujícím se nárokům uživatelů.

Naše změny by se rády inspirovaly zajímavým a v mnoha směrech i poučným a populárním tématem (nejen pro knihovny), a to teorií a možnostmi, které souvisejí s pojmem Web2.0. V dostupných článcích, které byly na toto téma publikovány u nás i v zahraničí, nejsou k dispozici přesné definice tohoto pojmu, ale jsou zde uvedeny koncepty a metody úspěšných internetových stránek konkrétních institucí a firem pro možnou inspiraci. Z výše uvedeného vyplývá, že pojem Web2.0 je především charakterizován jako posun od centralizovaného zpracování či služeb k decentralizaci využíváním různých užitečných nástrojů (např. využití tagů, RSS kanálů, blogů a wiki)³, dále je charakterizován „volností“ z hlediska tvorby a šíření informací. Jedná se tedy především o propojenost, otevřenost a prostupnost v prostředí internetu a jako základní princip všeho tohoto

snážením je soustředění se na koncové uživatele, nikoli tedy na technologie, jak tomu bylo dopsud. Ty jsou brány pouze jako prostředek k dosažení stanovených cílů.

V souvislosti s výše uvedeným bychom tedy rádi portál *Knihovny.cz* mnohem více přizpůsobili současným koncovým uživatelům a nabídli ještě větší propojenost se zdroji a službami českých knihoven. Domníváme se, že jednotlivé kategorie již neodpovídají v mnoha směrech požadavkům uživatelů knihoven, kteří stále více žádají jasné informace a jednoduché návody a postupy, které by je co nejkratší cestou navedly k požadovaným dokumentům. Pokud chceme, aby uživatelé využívali služeb knihoven i nyní, kdy mnozí z nich považují za „nejlepší a neúplnější zdroj“ informací internet, musíme nabízet komplexní relevantní informace jednoduchým a názorným způsobem. Proto navrhujeme změny na portálu *Knihovny.cz*, které bychom rádi s pomocí dalších knihoven provedli v co nejkratší možné době. Cílem oddělení referenčních a meziknihovnických služeb Národní knihovny ČR je spolupracovat s různými typy knihoven a nabídnout tak všem knihovnám, které o to projeví zájem, možnost vyjádřit se k těmto změnám či podílet se na vytváření stránek nových.

Pracovníci příslušného oddělení zatím vytvořili obecnou koncepci, jakým směrem by se navrhované změny měly ubírat. Tyto návrhy je možné rozdělit do několika částí, kdy soudíme, že určité sekce portálu bude možné využít, často ovšem za předpokladu zestručnění textu a jeho aktualizace. Tyto změny byly poprvé představeny na konferenci *Knihovny současnosti 2007*.⁴

1. Stávající sekce, které je možné zachovat (po aktualizaci a zestručnění obsahu):

- Co je to knihovna
- Kde je moje knihovna – možnost přímého prohledávání v bázi ADR
- Co bylo vydáno – databáze informačních zdrojů
- Rozumíte v knihovně – slovníček s odkazem na bázi TDKIV
- Názory připomínky – zpětná vazba pro uživatele

2. Nové sekce, které vzniknou sloučením zbývajících sekcí:

- Co knihovna nabízí (služby, zdroje... = komplex informací o současných službách a možnostech knihoven)
- Do knihovny po internetu (přímá cesta k dokumentu, co dělat, když chci, atd. = postupy a rady pro uživatele)

3. Nové sekce, které zatím nebyly na portálu k dispozici:

- Digitální knihovny (české, zahraniční) s přímým napojením na vyhledávání v JIB
- Služby knihoven hendikepovaným uživatelům – základní informace včetně návodu a rad ke kritériím, která by měly splňovat stránky knihoven
- Volný internet – odkazy, rady, atd.

Kde to bude účelné a možné z technologického hlediska, rádi bychom propojili portál *Knihovny.cz* s dostupnými českými bázemi a nabídli uživatelům možnost zadání dotazu do jednoduchého vyhledávacího pole (souborné katalogy, historické fondy a digitální knihovny).

Z dalších současných služeb portálu bychom rádi zachovali

- databázi zdrojů, na jejímž základě jsou generovány informace o zdrojích – připravujeme aktualizaci a doplnění;
- rozlišení zdrojů a jejich dostupnosti pomocí grafických symbolů – viz obr. dále;
- přehled akcí pro uživatele;
- diskusi na portálu Pandora.cz;
- anglickou verzi – bude aktualizována později na základě české verze.

Tyto části portálu, které bychom chtěli zachovat, si získaly podporu uživatelů. Jedná se především o databázi dostupných bibliografických zdrojů, která je velkým přínosem i pro pracovníky knihoven, neboť kromě on-line zdrojů nabízí i přehled základních tištěných

bibliografických soupisů, které jsou pro některé obory zatím nezbytnou pomůckou a které nejsou v mnohých knihovnách běžně k dispozici, takže o jejich existenci nemusí pracovníci knihovny vědět.

Rozlišení zdrojů pomocí grafických symbolů

- on-line databáze volně přístupné na internetu
- on-line licencované databáze přístupné na internetu, přístup k on-line licencovaným databázím většinou můžete získat prostřednictvím knihovny
- on-line katalogy knihoven
- databáze na CD-ROM
- licencované databáze na CD-ROM, přístup k licencovaným databázím na CD-ROM většinou můžete získat prostřednictvím knihovny
- lístkové kartotéky umístěné v knihovně nebo jiné instituci, která je spravuje
- tištěné soupisy – soupisy bývají dostupné ve většině knihoven, u oborových bibliografií je někdy nutné využít knihovnu specializovanou na daný obor nebo krajskou knihovnu

Z výše uvedeného vyplývá, že plánujeme uskutečnit na portálu rozsáhlé a v některých částech i zásadní úpravy. Portál a informace zde uvedené jsou určeny široké veřejnosti, uživatelům všech typů knihoven a také knihovníkům samotným. Hlavním cílem všech navrhovaných změn je, aby se portál *Knihovny.cz* stal základní pomůckou pro všechny, kdo mají jakoukoliv informační potřebu, potřebu související se zdroji nebo službami knihoven nebo jen „chuť“ zjistit, co současné knihovny nabízejí či umí.

Přivítáme spolupráci dalších knihoven, je totiž jen na nás, jaké informace bude portál v budoucnu obsahovat. Těšíme se i na vaši spolupráci.

JINDŘIŠKA POSPÍŠILOVÁ
> KAROLÍNA KOŠTÁLOVÁ > HANA NEMEŠKALOVÁ
> Národní knihovna ČR

ODKAZY:

- 1 *Ptejte se knihovny* [online]. [2005] [cit. 2007-11-05]. Dostupný z www: <<http://www.ptejteseknihovny.cz>>.
- 2 *VISK 8/B – Jednotná informační brána*. [online]. [2005] [cit. 2007-11-05]. Dostupný z www: <<http://visk.nkp.cz/VISK8B.htm>>.
- 3 SKLENÁK, Vilém. Web 2.0 a knihovny aneb Library 2.0. In: Automatizace knihovních procesů – 11. Praha: 2007. s. 15–21.
- 4 *Knihovny současnosti 2007* [online]. [2007] [cit. 2007-11-05]. Dostupný z www: <<http://www.sdruck.cz/sec/>>

Je profese knihovníka úplně zastaralá?

1.

Autorem následujícího textu je Američan William Sherman, který na své webové stránce The Content Writer uvádí, že má tříleté zkušenosti s psaním, redigováním a úpravou článků, prohlášením pro tisk a řešením problémů s copyrightem, jenž se týká webových stran a on-line publikací. Uživatelé těchto služeb jsou moderátoři a prominentní členové firem, které se zabývají vývojem vyhledávacích strojů a nástrojů, a také jednotlivci specializující se na marketing v oblasti internetu a vývoje softwaru včetně on-line novin Santiago Times.

Autor má diplom B.A. z univerzity v Santa Cruz. Jeho hlavní studijní specializací bylo studium jazyků včetně lingvistiky a španělštiny. Ve Španělsku byl také na roční stáži. Jako student obdržel ocenění High Honors za sto stránkový překlad memoárů ze španělštiny do angličtiny. Mezi jeho zájmy patří film, studium jazyků a cestování. Procestoval 20 zemí Evropy, Jižní Ameriky a Středního východu.

V USA mimo jiné spolupracuje také s Asociací odborných knihoven (Special Libraries Association), která vydává časopis Information Outlook, v němž vyšel článek, který vám chceme průběžně zprostředkovávat. Kromě tohoto periodika byl také zveřejněn na webové stránce <http://www.degreetutor.com/online-programs>, která přináší informace o vzdělávání on-line. V současné době autor žije v Chile.

URL webové stránky The Content Writer, na níž jsou uvedeny Shermanovy aktivity je <http://thecontentwriter.com/about.htm>. Přáním autora je, abychom na ně v českém odborném tisku upozornili, což činíme i postupným publikováním tohoto textu – samozřejmě s jeho svolením.

33 DŮVODŮ PROČ JSOU KNIHOVNY A KNIHOVNÍCI STÁLE MIMOŘÁDNĚ DŮLEŽITÍ

Mnozí předpovídají, že digitální věk vyprázdní regály veřejných knihoven a úplně skončí éra, která trvala celá staletí. Neuvěřitelné možnosti, kapacita a pokrok v oblasti technologie dokonce mohou některého knihovníka přimět k prorokování zániku těchto institucí.

Možná, že by mohl mít pravdu. Ale dojde-li k tomu, ztráta bude nenahraditelná. Zpochybňuje-li se důležitost knihoven, stojí tvář v tvář existenciální krizi v době, kdy jsou nejvíc potřebné. Navzdory tomu, že jsou někdy vnímány v digitálním věku jako zastaralé, jsou stejně jako knihovníci nenahraditelné z mnoha důvodů.

1. Ne všechno je dostupné na internetu

Úžasný objem užitečných informací, jež jsou k dispozici na webových stránkách, vyvolává

u někoho falešnou představu, že může být všechno nalezeno či vyhledáno on-line. To prostě není pravda.

Potvrzuje to i služba Google Book Search. Zaměstnanci společnosti Google, Inc. se sice ujali onoho monolitního úkolu digitalizace milionů knih z největších knihoven světa, ale i kdyby tato společnost zdigitalizovala úspěšně celou tu obrovskou sumu lidského poznání, je nepravděpodobné, že nepředstavitelné množství současných autorů a vydavatelů dá svolení k tomu, aby jejich díla byla plně dostupná na internetu. Už teď je podle zákona zakázáno díla chráněná copyrightem volně zpřístupňovat prostřednictvím Google Book Search; zpřístupňují se pouze jejich fragmenty. A bude ještě dlouho trvat, než bestseller, který zatím lze číst pouze v New York Times, bude moci být volně vystaven na internetu. Současný copyright chrání díla ještě 70 let po smrti autora.

Dokonce některé úřední publikace veřejné sféry mohou podléhat copyrightu. Obsahuje-li dílo nepodléhající copyrightu předmluvy, úvody nebo dodatky, které ale copyrightu podléhají, celé dílo má status copyrightu.

2. Digitální knihovny nejsou internet

Základnímu porozumění, tomu co je a co není internet, může napomoci přesnější definice toho, co je knihovna a proč jsou knihovny stále mimořádně důležité.

Knihovna Elmera E. Rasmusona na Aljašské univerzitě ve Fairbanksu zřetelně rozlišuje mezi „on-line sbírkami“ a internetovými nebo webovými zdroji. Internet, vysvětluje se na její webové stránce, je masa do značné míry nepublikovaných materiálů zpracovávaných organizacemi, podniky, jednotlivci v rámci experimentálních projektů, podnikovými webmastery atd.

On-line sbírky jsou však něco jiného. Je pro ně charakteristické, že jsou poskytovány knihovnami a obsahují dokumenty, jež byly publikovány na základě rigorózního vydavatelského procesu. Práce vybrané pro zařazení do katalogů knihovny jsou posuzovány kvalifikovaným personálem. Typy materiálů zahrnují knihy, časopisy, noviny, periodika a různé druhy zpráv, které jsou digitalizovány, ukládány do databází s omezeným přístupem.

Digitální není budoucnost, ale již současnost

Z konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2007

Věta použitá v názvu tohoto příspěvku zazněla na v pořadí již osmé konferenci Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě. Konference proběhla 5.–6. prosince 2007 v konferenčním sále Národního archivu v Praze. Úvodním slovem ji zahájila PhDr. Eva Drašarová, ředitelka Národního archivu. Již v tomto uvítání zazněl předpokládaný účel dvoudenního setkání, kterým měla být zejména výměna informací, zkušeností, znalostí a nahlédnutí do současné praxe paměťových institucí. Je zřejmé, že v dnešní době není již třeba na podobných konferencích mluvit

Zatímco internetu nebo vyhledávačů v těchto databázích může využívat každý, hlubší resp. důkladnější přístup k nim vyžaduje registraci. Jste stále on-line, ale už nejste na internetu. Jste v knihovně.

3. Internet není zadarmo

Projekt Gutenberg se sice chlubí 20 000 knihami, jež si lze zdarma stáhnout z jeho webové stránky, nicméně hned si musíme připomenout, že tyto knihy jsou přístupné pouze proto, že už nepodléhají copyrightu.

A knihy jsou právě pouze špičkou ledovce. Četné vysokoškolské studie, časopisy a další důležité dokumenty nejsou virtuálně přístupné komukoliv, kdo usiluje o jejich stažení z webové stránky zdarma. Spíše je přístup omezen drahým předplatným, které je většinou placeno knihovnami. Osobní návštěva knihovny nebo přihlášení se do knihovny prostřednictvím vašeho uživatelského účtu je tudíž jediná cesta jak dosáhnout levného přístupu k dokumentům, které je nezbytné archivovat.

přeložil MIROSLAV RESSLER

o obecných tématech, jako je obrovský rozvoj informačních a komunikačních technologií apod. Tyto skutečnosti jsou nám všem už dobře známé.

PhDr. Vít Richter, moderátor konference, přivítal i slovenské přednášející, kterých se sešlo nemálo. Jeden z příspěvků zazněl dokonce z prostředí francouzského.

V této zprávě bych se ráda zaměřila na témata a trendy, které se prolínaly celou konferencí, s podrobným zněním referátů se můžete seznámit na webových stránkách SKIP.

Dopolední část prvního jednacího dne byla věnována možností financování v kulturním sektoru a souvisejícím strategiím a dokumentům z prostředí EU. Přednášející též hovořili o autorském právu v souvislosti s digitalizací v archivech, knihovnách a muzeích a v kontextu Evropské digitální knihovny. V příspěvcích někdy zazněly nemalé finanční částky poskytnuté na programy v oblasti informatizace a digitalizace, ale zároveň také vyvstaly nelehké úkoly, které paměťové instituce musejí řešit. Doporučení, která přicházejí z Evropské unie směrem

k členským zemím, shrnují tyto úkoly do tří okruhů: investovat do digitalizace včetně masové, řešit autorská práva, řešit ochranu digitálních dat. Konference jistě přinesla inspiraci jak se k některým otázkám z těchto oblastí postavit a odpovědět na ně.

Velmi zajímavé byly referáty zaměřené na autorské právo. Francouzská přednášející Emilie Bouchet hovořila o realizaci autorského práva ve Francii. V tomto vystoupení taktéž zazněly podněty k dalšímu zamyšlení nad rolí archivů, knihoven a muzeí ve společnosti. Tyto instituce se zaměřují nejen na uchovávání, ale též na zpřístupňování kulturního dědictví, a právě zde se jejich smysl střetává s oblastí autorského práva. V paměťových institucích je samozřejmě nutné rozlišovat mezi hmotným a intelektuálním právem. V tuto chvíli si již dobře uvědomujeme, že ne vše, co nám umožňují technologie, nám umožňuje právo.

V další prezentaci hovořila Mgr. Adéla Faladová z MK ČR o otázkách autorského práva spojených s Evropskou digitální knihovnou. Čerstvým dokumentem (ze září 2007) je v této oblasti Usnesení Evropského parlamentu o i2010: směrem k evropské digitální knihovně. Představený dokument i prezentace upozornily na potřebu řešit taktéž digitální uchovávání tzv. osířelých děl či out-of-prints děl.

Odpolední sekce se ubírala slibovaným směrem. Projekty, služby a návrhy na uchovávání digitálních informací představili zejména zástupci knihoven a komerčních firem. Představována byla východiska, cíle i konkrétní řešení a zároveň se upozorňovalo na problémy, které nastávají či se mohou předpokládat. Mezi klíčová slova tohoto bloku příspěvků patřila důvěryhodnost informací, standardy, autority, formáty, ale např. i ztráta informací. První den byl zakončen referátem o projektu Digitalizace Langweilova modelu Prahy. Obdivuhodný je jak sám urbanistický model, tak proces jeho digitalizace. PhDr. Vít Richter navíc připomenul, že Langweil byl mimo jiné knihovník, no a knihovníci přeci obdivuhodné věci dokážou.

I druhý jednací den byl informačně bohatý a jednotlivé prezentace přístupné na internetu doporučuji k prohlédnutí. Referující z archivů, knihoven a muzeí představovali aktivity svých institucí – digitální knihovny, archivy, sbírky muzeí a galerií. Některé z těchto aktivit jsou na samém počátku, některé již byly spuštěny a přinášejí první výsledky nebo nabízejí další novinky ke svým už standardním službám.

Bc. Walter Schorge doplnil svoji přednášku o digitálním archivu Národního technického muzea zamyšlením nad smyslem digitalizace. Některé z těchto myšlenek a další podstatné závěry, které během konference opakovaně zazněly, bych ráda nyní krátce shrnula.

Odpovědi na otázku „proč digitalizujeme“ jsou většinou jasné. Digitalizováním chráníme originály před poškozením či ztrátou, poskytujeme k nim dálkový přístup, možnost sdílení a společného prohledávání. Je to pohodlné a rychlé. Navíc v procesu digitalizace je možné data vzniklá spoluprací a sdílením doplnit o další konkrétní „vrstvy“ dat podle požadavků a zaměření jednotlivých institucí. Jak bylo několikrát zdůrazněno, při tvorbě digitálního obsahu je nutné z důvodu bezpečnosti vždy oddělit správu dat od jejich prezentace. Smysl digitalizace můžeme též spatřovat v získávání nových uživatelů, kteří k vyhledávání nových informací používají jen určité komunikační kanály. Tito lidé se asi nikdy nestanou návštěvníky archivů nebo jiných institucí veřejné správy, ale je možné, že pokud tyto instituce nabídnou cestou digitalizace svůj obsah, tak jej využijí (nemalé výhody přináší digitalizace samozřejmě i pro handicapované občany).

Celá konference přinesla kromě velmi užitečných praktických informací i jedno důležité poselství. Nyní již nejde právě jen o informace, ale zejména o znalosti. Ty by měly paměťové instituce uchovávat a předávat, ať již v technické podobě formou metadata či v podobě lidské, například pomocí asistovaných služeb svým uživatelům.

LŠ

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

Je pracovník knihovny odpovědný za ztráty knihovního fondu – tedy za ztracené, ukradené, poškozené nebo zničené knihovní dokumenty? Na tuto otázku se dnes budeme snažit nalézt v houbičkách právních předpisů odpověď.

Pracovník knihovny bude v drtivé většině případů především zaměstnancem knihovny a jeho základní odpovědnost tak bude dána ustanoveními zákoníku práce, tedy zákona č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákoník práce).

Základní odpovědnost zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavatelem je zákoníkem práce stanovena jako odpovědnost za zavinění – tzv. odpovědnost subjektivní. Zaměstnavatel je v případě vzniku škody povinen zaměstnanci jeho zavinění prokázat. V případě prokázání zavinění zaměstnance (jež může být prokázáno jako nedbalost nebo úmysl) je zaměstnanec povinen nahradit zaměstnavateli skutečnou škodu v penězích nebo odčinit škodu uvedením v předešlý stav. Výše požadované náhrady škody způsobené z nedbalosti nesmí přesáhnout u jednotlivého zaměstnance částku rovnající se čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu. Toto omezení neplatí, byla-li škoda způsobena úmyslně, v opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek. Odpovídá-li za škodu více zaměstnanců, hradí každý z nich poměrnou část škody podle míry svého zavinění. Byla-li škoda způsobena také porušením povinností ze strany zaměstnavatele, odpovědnost zaměstnance se poměrně omezí.

Jak vlastně poznat takové zavinění, jak rozlišit úmysl od nedbalosti? Zavinění lze obecně definovat jako vnitřní psychický vztah jednatelů k jeho vlastnímu protiprávnímu jednání a k výsledku tohoto jednání.¹ Na vzájemném vztahu prvku vědomí a vůle v rámci tohoto psychického stavu jednatelů jsou založeny různé formy zavinění:

A) Úmysl – a to buď úmysl přímý (jednatel chtěl škodu způsobit) nebo úmysl nepřímý (jednatel věděl, že může škodu způsobit a pro případ, že ji způsobí, byl s tímto následkem srozuměn).
B) Nedbalost – buď ve formě nedbalosti vědomé (jednatel nechtěl škodu způsobit, ale věděl, že ji způsobit může, přičemž bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí) nebo nedbalosti nevědomé (jednatel nechtěl škodu způsobit a nevěděl, že ji způsobit může, ale vědět mohl a měl).

Toto základní rozlišení úmyslu a nedbalosti bude mít zásadní význam pro rozlišení míry zavinění zaměstnance a případnou výši náhrady škody. (V případě úmyslného jednání se bude nahrazovat celá škoda bez omezení.)

Kromě zavinění je nutné v případě vzniku škody prokázat i samotné porušení právní povinnosti ze strany zaměstnance (zaměstnanců), případně spoluúčasti zaměstnavatele na vzniku škody. Právní povinnosti, které musí knihovník dodržovat (a které se přímo vztahují k oblasti ochrany knihovního fondu a odpovědnosti za jeho ztrátu), jsou uvedeny v obecné rovině jednak v zákoníku práce, specificky pak ve speciálních zákonných i podzákonných normách. Zaměstnanec je dle ustanovení § 249 zákoníku práce povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, majetku ani k bezdůvodnému obohacení. Zaměstnavatel (provozovatel knihovny) je podle ustanovení § 18 písm. b) zákona 257/2001 Sb., knihovního zákona, ve znění pozdějších předpisů, povinen zajistit ochranu knihovního fondu před odcizením a poškozením, zejména ochránit jej před nepříznivými vlivy prostředí. Zajištění této ochrany je provozovatel knihovny povinen provádět především prostřednictvím technických opatření a činností svých zaměstnanců, které k této ochraně musí zavázat interními normami. Jednotlivá opatření a pravidla jsou stanovena v pracovních, organizačních a knihovních řádech jednotlivých knihoven a v dalších interních předpisech (pokynech a směrnících) jednot-

livých provozovatelů knihoven. V rámci těchto předpisů by měli provozovatelé knihoven stanovit podrobná pravidla pro zaměstnance knihoven (organizační řády, pracovní řády) i její návštěvníky (knihovní řády, návštěvní řády), jimiž budou vymezena práva a povinnosti dotčených subjektů při ochraně knihovního fondu. Čím jsou tyto předpisy přesnější a specifitější, tím snáze se bude případná odpovědnost zaměstnanců, zaměstnavatele nebo třetích osob v případě vzniku škody na knihovním fondu prokazovat. Velmi ilustrativní je v tomto smyslu např. Knihovní řád Národní knihovny České republiky (www.nkp.cz), zejména pak jeho Část třetí upravující základní práva a povinnosti uživatelů a návštěvníků v kombinaci s Organizačním řádem Národní knihovny ČR a jeho příloh. Zaměstnavatel je při vzniku pracovního poměru povinen zaměstnance se všemi interními normami, které dopadají na činnost zaměstnance, řádně seznámit a informovat ho o způsobu, jakým budou zaměstnanci informováni o aktualizacích těchto norem. Provozovatel knihovny jakožto zaměstnavatel je dále oprávněn dle § 248 odst. 2 zákoníku práce provádět z důvodu ochrany majetku v nezbytném rozsahu kontrolu věcí, které zaměstnanci k němu vnášejí nebo od něj odnášejí, popřípadě provádět prohlídky zaměstnanců. Zaměstnavatel je také povinen nařizovat pravidelné inventarizace majetku (evidence knihovního fondu formou vedení přírůstkových a úbytkových seznamů a revize knihovního fondu dle ustanovení § 16 knihovního zákona, evidence meziknihovních služeb).

Je nutné uvést, že zákoník práce zná i odpovědnost zaměstnance za škodu v objektivní formě (kde se neprokazuje zavinění a zaměstnanec je odpovědný za škodu „automaticky“ při vzniku škody). Objektivní odpovědnost je zejména odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat dle § 252 a násl. zákoníku práce (tzv. hmotná odpovědnost) a odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů dle § 255 zákoníku práce. V případě odpovědnosti za schodek zaměstnanci uzavírají se zaměstnavatelem

dohodu, na jejímž základě zaměstnavatel svěřuje zaměstnanci určité hodnoty k vyúčtování – hotovost, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které jsou předmětem obrátu nebo oběhu, s nimiž má zaměstnanec možnost osobně disponovat po celou dobu, po kterou mu byly svěřeny. Právě tato poslední podmínka bude obecně vylučovat možnost zaměstnavatele uzavřít se zaměstnancem knihovny dohodu o odpovědnosti týkající se ztráty knihovního fondu, i když nelze obecně vyloučit ojedinělé situace, kdy i tato varianta bude přípustná – např. v případě jednoho nebo několika specifických tisků, které fyzicky neopouštějí prostor knihovny a jejichž správa je explicitně svěřena jednomu zaměstnanci. Odpovědnost za ztrátu svěřených předmětů dle § 255 zákoníku práce bude v případě knihovního fondu zcela neaplikovatelná, neboť toto ustanovení se vztahuje zejména na nástroje a přístroje nezbytné k práci (může se jednat i o mobilní telefon, počítač svěřený k činnosti zaměstnanci apod.).

Obecně lze shrnout, že jak provozovatel knihovny, tak jeho zaměstnanci (knihovníci) jsou povinni zachovávat veškerá opatření k předcházení ztrátám na knihovním fondu. Provozovatelé jsou povinni přijmout taková pravidla, která jednoznačně stanoví rozsah odpovědnosti jednotlivých pracovníků a organizačních útvarů knihoven, jakož i řády pro návštěvníky knihoven a další osoby a tato opatření účinně prosazovat a zajistit, aby všechny dotčené osoby byly se svými právy a povinnostmi seznámeny. Knihovníci jsou povinni tato pravidla znát a dodržovat a za předpokladu, že z jejich strany nedojde k porušení pravidel stanovených právními předpisy a interními normami, nebudou za ztráty na knihovním fondu provozovateli knihovny (zaměstnavateli) odpovídat.

ODKAZY:

- 1 HENDRYCH D. a kol.: Právní slovník. Praha: C.H. Beck, 2003, str. 1249

ČTENÁŘ informuje

Časopis Čtenář najdete na pultech knihkupectví ACADEMIA
 • Václavské náměstí 34, Praha 1 • Národní třída 7, Praha 1
 • náměstí Svobody 13, Brno • Zámecká 2, Ostrava.

Aby mobily a internet nebyly pro děti hrozbou

V 15. století zpracovaly mozky našich předků za celý život tolik informací, s kolika se musíme vypořádat my za jediný den. Připomněl to předseda Microsoftu Evropa Jan Mühlfeit na tiskové konferenci, která se uskutečnila 6. listopadu 2007 v Praze u příležitosti mezinárodní konference *Safer Internet, nová média a Evropský rámec bezpečnějšího užívání mobilů dětmi*. Konferenci uspořádal český projekt Saferinternet.cz a pozval na ni zástupce projektů z Bulharska, Německa, Polska, Rakouska, Slovenska a Slovinska, které jsou podporovány Evropskou komisí v rámci programu Safer Internet Plus.

Dnešní mladá generace sice poprvé v historii rozumí novým technologiím lépe než jejich rodiče, ale v tomto množství snadno dostupných informací a komunikačních možností se pro ni skrývají mnohá nebezpečí, která navíc ani jako nebezpečí nebývají vnímána. Například polovina dětí v ČR si myslí, že jít na schůzku domluvenou přes internetový chat s neznámou osobou je normální a bezpečné.

Na konferenci se diskutovalo o tématech, která souvisela s bezpečností mobilní a internetové komunikace pro děti a mládež. Jak zdůraznil Richard Swenham, vedoucí odboru eContent a Safer Internet Evropské komise, efektivní může být pouze společný postup průmyslu, vládních a nevládních organizací. Jan Mühlfeit ve svém vystoupení uvedl, že Microsoft zavádí ve vývoji svého softwaru opatření umožňující například rodičům kontrolovat, jaké webové stránky děti navštěvují, případně jim zabránit v přístupu na ty, které považují pro své ratolesti za nevhodné. Kromě toho se Microsoft široce zapojuje do aktivit a programů, jak na národní tak i mezinárodní úrovni, které vedou k lepšímu poznání internetu, nových médií a možných rizik při jejich užívání. Vydal například pro děti vzdělávací příručku s motivy oblíbených kačerů Walta Disneye *Bezpečný internet*, která je ve velkém nákladu distribuována v Itálii, Španělsku i v Česku.

Roy Sharone z Liberty Global Europe, která byla spolu s Microsoftem a společností Telefónica O2

partnerem konference, informoval o iniciativě UPC zaměřené na děti od 6 do 10 let, jež je bude informovat zábavnou formou pomocí nálepek, omalovánek a kvízů o zásadách bezpečného používání internetu.

Telefónica O2 podle Jaroslava Kubišty, výkonného ředitele pro veřejné záležitosti, přistoupila kromě podpory Linky bezpečí k přípravě informačních materiálů a v rámci Asociace provozovatelů mobilních sítí se podílí na činnosti pracovní skupiny zaměřené na bezpečnější využívání mobilních telefonů dětmi a mládeží.

Lars Kindervater z GSM Europe zdůraznil, že opatření směřující k bezpečnějšímu užívání nových médií musí směřovat do čtyř oblastí, kterými jsou kontrolní mechanismy na straně rodičů, klasifikace vhodnosti obsahu, výchova a boj proti nelegálnímu obsahu.

Dobrym příkladem je v tomto, jak uvedl Jürgen Bänisch z Evropské asociace interaktivního software ISFE, systém klasifikace vhodnosti interaktivních her pro mládež PEGI. V jeho rámci jsou pro věkové kategorie od roku 2003 označovány videohry podle vhodnosti a podle obsahu. Tento systém se uplatňuje různou měrou již ve 27 evropských zemích a v jeho rámci bylo klasifikováno více než 7500 her, z nichž čtyři procenta jsou určeny jen pro hráče starší 18 let.

Náměstkyně ministra vnitra pro evropské záležitosti Lenka Ptáčková Melicharová informovala o tom, že Česká republika podporuje aktivity směřující k bezpečnějšímu užívání internetu a mobilů dětmi a hodlá jim věnovat prostor i v agendě svého předsednictví v Evropské unii. Současně ocenila tyto užitečné aktivity i jako matka sedmiletého syna, který se naučil připojit s počítačem k internetu dříve než podepsat, a existenci pornografických stránek objevil na webu s vánočními dárky.

Pro Pavla Vichteru, koordinátora projektu Saferinternet.cz, byla v průběhu dvoudenní konference jednou z nejinspirativnějších informací o národní soutěži, kterou organizuje obdobný projekt v Rakousku. Týká se krátkých videonahrávek pořizovaných mobilními telefony a Saferinternet.cz chystá její vyhlášení pro mladé české uživatele mobilů v letošním roce – v rámci tradičně pořádaného Dne pro bezpečnější internet.

JAROSLAV WINTER > winter@brezen.cz

Moderní švédská literatura na českém knižním trhu po roce 1990 (výběr)

1.

V roce 1990 u nás vyšly dva nanejvýš pozoruhodné švédské romány, oba z první poloviny 80. let 20. století. V jednom z nich stojí psáno: „Vidíš, jak krásně slunce svítí na tamhlety domy na druhé straně? Ale kdybychom tam byli, jenom bychom měli zlost, že nám slunce svítí do očí. Lepší je, když se na to díváš z dálky.“ Ve druhém pak říká jedna z postav: „Až ji [tu knihu] rozřežeš, protože to se udělat musí, prožije jednu z mála šťastných chvil svého života – a ty zjistíš, že pod jeho topoly se uhnízdlí stádo řeckých bohů. Víc učenosti než života.“ Tyto dva romány a tyto dvě repliky přílehlavě vystihují dva ústřední literární proudy, do nichž si nyní pro přehlednost rozdělíme onen zlomek z kvalitní švédské beletrie, který nám čeští nakladatelé během posledních dvou dekad zprostředkovali.

První ukázka pochází z románu *Strindberg – život* světoznámého spisovatele Pera Olova Enquista a nehovoří v ní nikdo menší než August Strindberg, proslulý švédský dramatik, romanopisec, publicista a všeučel. Druhý úryvek je vyňat z knihy *Vánoční oratorium* (1983, č. 1990) méně známého, avšak o nic méně vynikajícího romanopisce Görana Tunströma. Tunströmovými „ústy“ zde shodou okolností promlouvá druhý ze dvou pilířů moderní švédské literatury: prozaička, vypravěčka a nositelka Nobelovy ceny Selma Lagerlöfová. Strindberg a Lagerlöfová byli nesmířitelnými rivaly. Jak částečně dosvědčují i naše ukázky, představovali dva rozdílné pohledy na svět: Strindbergův skeptický racionalismus se neslučoval s celoživotním úžasem nad světem a laskavou ironií Selmy Lagerlöfové. Oba, Strindberg i Lagerlöfová, nicméně zaujmají ještě dnes, cca 150 let po narození, přední postavení ve skandinávském kulturním kánonu. S trochou nadsázky lze také říct, že se každý z nich stal zakladatelem určité svěbytné literární tradice, kterou můžeme ve švédské literatuře vyzozorovat dodnes. Strindbergova tradice je analytická a veskrze realistická: snaží se svět prozkoumat,

přijít mu na kloub, dobrat se pravdy. Jedním z jejich nejvýraznějších současných představitelů je právě Per Olov Enquist. Lagerlöfová naopak iniciovala tradici syntetickou, magickou: ta se světem nechává okouzlovat, líčí ho jako paradox a zázrak. Jedním z nejdůstojnějších pokračovatelů této linie byl donedávna právě Göran Tunström.

1. August Strindberg a jeho pomyslné dědictví

August Strindberg (1849 až 1912) představuje onen typ autorské osobnosti, na niž má každý svůj vyhraněný názor. Strindbergovské bádání je ve Švédsku i ve skandinavistických kruzích jinde po světě dodnes živé, zanícené a plně rozbrojů. Kvalita Strindbergovy poezie je vesměs dosti pochybná. S prózou měl větší štěstí, avšak nestálé, jak o tom také svědčí – v kontextu jeho ostatního díla spíše okrajové – novely a povídky, které u nás v poslední době vyšly: *Glajcha. Obětní kozel* (1906–1907, č. 1994), *Mistrovské povídky* (výbor z více titulů, č. 2001), *Čandala* (1888, č. 2003), *Romantický sakristián na Rånö* (1902, č. 2006).

Zcela nesporným faktem však zůstává, že Strindberg, *enfant terrible* švédské společnosti 2. poloviny 19. století a přední švédský klasik, výrazně napomohl reformovat evropské drama, a to hned několikrát. Český čtenář si může pronikavost a dynamický vývoj jeho dramatického génia ověřit v objemném dvousvazkovém výboru z jeho her: *Hry I* (různé tituly, č. 2000) a *Hry II* (různé tituly, č. 2004). První svazek představuje jednak některé Strindbergovy historické hry, jednak ukázku z jeho průkopnické tvorby naturalistické. Setkáme se zde například se světoznámými dramaty *Kristina* či *Slečna Julie*, která se dodnes hrají na českých jevištích, ale i s díly ve světě již zapomenutými. Druhý svazek nabízí výběr z tzv. komorního

cyklu a – především – pohled do autorovy tvorby expresionistické, která mohutně ovlivnila evropské avantgardní drama 20. století. Za vrchol této Strindbergovy tendence se právem označuje inscenačně mimořádně náročná *Hra snů*.

Jak napovídá samotná forma edičního projektu, neexistuje pouze „jeden“ Strindberg, jehož divadelní tvorbu by bylo možno uspokojivě vystihnout v několika větách. Všeobecně se rozlišuje přinejmenším Strindberg dvojí – Strindberg „před“ a Strindberg „po“ tzv. infernální krizi – a tomuto dělení odpovídají i dva svazky české antologie. Odpovídají mu ovšem i dva paralelní proudy „strindbergovské“ linie švédské literatury. Strindbergovo pomyslné dědictví se tedy dále štěpí. Řekli jsme si, že Strindbergův intelekt je převážně skeptické a analytické povahy: Ano, avšak zatímco v první fázi tvorby se jeho sklon ke skepsi a analýze projevuje zájmem o problémy celospolečenského měřítka, ve fázi druhé už Strindberg svou pozornost zaměřuje spíše do lidského nitra, na psychiku izolovaného jednotlivce. Obě tyto polohy si v pozdější švédské literatuře pochopitelně našly své uplatnění. Nazvěme je pro názornost polohou „společensky orientovanou“ a polohou „psychologicky orientovanou“.

1.1 Společensky orientovaná literatura

Tato linie má v dějinách švédské literatury 20. století, především jeho 2. poloviny, jednoznačnou početní převahu. Kromě již zmíněné tendence k všeobecné analýze – tj. více či méně realistickému popisu aktuálního světa, jeho ohledávání prostřednictvím rozumu – se z většiny vyznačuje silně historizujícím či politizujícím pohledem na věc, někdy dokonce (to platí především o literatuře 70. let) otevřeně politicky agituje.

Ruku v ruce s těmito tvůrčími záměry ve Švédsku již tradičně chodívá reportážní styl. Jeho mistrem je už po několik desetiletí nestor současné švédské literatury, zmiňovaný Per Olov Enquist (1934). Enquist debutoval jako romanopisec v 60. letech a později se prosadil i v dalších odvětvích slovesného umění: píše divadelní hry, filmové a televizní scénáře, v poslední době též knížky pro děti. Výše citované dílo *Strindberg – život* (1984, č. 1990) je knižní adaptací scénáře k televiznímu seriálu, velmi

dobře však ilustruje charakter ostatní Enquistovy knižní tvorby: jazyk je tu převážně strohý až novinářský, jen místy znenadání – o to však efektněji – přechází do obraznějších poloh. Jedná se, podobně jako u většiny Enquistových románů, vlastně o fiktivní dokument: za téma si autor jako obvykle zvolil život jedné z legend evropských kulturních dějin, který se snaží ukázat v podstatně složitějším, a tudíž přirozenějším, světle, než jsme zvyklí z učebnic a encyklopedií. Podobným způsobem už Enquist zbeletrizoval například historická fakta o Selmě Lagerlöfově (drama *Obrázkáři*, 1998, č. 1998), Johannu Friedrichovi Struensee (román *Návštěva osobního lékaře*, 1999, č. 2002), Knutu Hamsunovi (román *Hamsun*, 1996, č. 2003) či Marii Curie-Sklodowské (román *Kniha o Blanche a Marii*, 2004, č. 2007).

K žurnalistické próze mají místy blízko i romány Majgull Axelssonové (1947), která k psaní beletrie přešla právě z novinářské profese. Axelssonová si pro své knihy vybírá ozeňavá společenská a politická témata a nezdráhá se zobrazovat ty stránky moderní civilizace, před nimiž většina lidí zavírá oči. Někdy se jedná o otázky globálního formátu (dětská prostitute), jindy zpracovává spíše specificky domácí témata (problémy švédského sociálního systému). Drsná fakta většinou umně kloubí s fabulací a dosahuje tak vzácné kombinace čtivosti a společenské závažnosti. V češtině vyšly zatím dva její romány, *Dubnová čarodějka* (1997, č. 2002) a *Ta, kterou jsem se nestala* (2004, č. 2006).

Ryze faktografický základ pak mají knihy – u nás poněkud nepřesně označované jako „romány“ – proslulého univerzitního historika-popularizátora Petera Englund (1957). Englund se systematicky snaží zpřístupňovat světové dějiny širokému čtenářskému publiku. Činí tak formou esejí, životopisů a monografií zaměřených na skryté stránky notoricky známých historických událostí. Zajímají ho drobné lidské osudy a zdánlivě nevýznamná fakta, volně si domýšlí souvislosti mezi nimi a dějinami tzv. velkými. Český čtenář se zatím mohl seznámit se dvěma objemnými tituly s válečnou tematikou: *Nepokojná léta* (1993, č. 2000) vyprávějí o třicetileté válce, *Nepřemožitelný* (2000, č. 2004) o první severní válce. Vyprávě-

ČTENÁŘ blahopřeje

řediteli Moravské zemské knihovny v Brně
doc. PhDr. JAROMÍRU KUBÍČKOVÍ, CSc., který oslavil
5. ledna 2008 významné životní jubileum.
K jeho celoživotní práci pro české knihovnictví a kulturu
se vrátíme v příštím čísle Čtenáře. > Redakce

čem je v obou případech královský rytec Erik Dahlbergh.

1.2 Psychologicky orientovaná literatura

Introspekce a analýza lidské psychiky je do jisté míry oborem téměř každého spisovatele, z celku moderní švédské literatury však lze vydělit skupinu autorů, kteří psychologizující perspektivu přijali – více či méně důsledně – přímo za svůj estetický program. Přirozeným rysem literární tvorby této orientace je zájem o intimitu a partnerské soužití, o mezní životní situace, o stále se prohlubující propast mezi jednotlivci bloudícími v atomizovaném světě. Sníženou schopnost komunikace mezi postavami příběhů nezřídka podtrhuje věcný a úsporný literární jazyk.

Psychologie nefunkční rodiny či partnerství, strach ze smrti a lidská osamělost obecně patřila ke stěžejním tematickým doménám nedávno zesnulého filmového režiséra, dramatika, scénaristy a autora povídek Ingmara Bergmana (1918 až 2007). Jeho pronikavá analýza lidské duše – zejména bývá vyzdvihován jeho mimořádný vhled do ženské psychiky – na sebe místy bere formu nápadně připomínající žargon profesionálního psychologa. Ve své knižní produkci se Bergman ještě intenzivněji než ve filmu soustředil na osobní vzpomínky a zkušenosti: právě knihy si na sklonku profesní i životní dráhy vybral za nejvhodnější prostředek soukromého bilancování. Výrazně autobiografický až zpovědní charakter mají například tituly *Laterna magica* (1987, č. 1991), *Dobrá vůle* (1991, č. 1993), *Nedělníatka* (1993, č. 1995) či *Soukromé rozhovory* (1996, č. 1997). Jedním z největších bergmanovských překvapení posledních let se stala *Nevěra* (2000, č. 2004), silné a formálně neotřelé manželské melodrama s podtitulem *Partitura pro obrazové médium*: stárnoucí spisovatel si zde nechává líčit tragický osud nevěrné

ženy a souběžně vypráví, jak se její příběh utváří v jeho mysli. Zatím poslední Bergmanův titul, který u nás vyšel, – *Co chvíli křičí na jevišti světa. Sarabanda* (1997 a 2003, č. 2005) – sestává ze dvou scénářů vytvořených pro televizi.

Manželské soužití – zejména jeho stinné stránky – se stalo jedním z ústředních témat švédsky píšící finské novinářky a autorky Märty Tikkanenové (1935). Tikkanenová ve své tvorbě čerpá z vlastních zážitků z komplikovaného svazku s všestranným umělcem Henrikem Tikkanenem. Různými literárními prostředky vyjadřuje vesměs stále jednu a tutéž snahu: apelovat na ženy trpící domácím násilím a všeobecným nedostatkem respektu, aby se osvobodily, a vybízet společnost, aby je v tom maximálně podporovala. Do češtiny byl dosud převezen jeden její titul, světově úspěšný román ve verších nesoucí ironický název *Příběh lásky století* (1978, č. 2000). Formou rozsáhlého lyrického monologu předkládá velice intimní, hrozivou i podmanivou, avšak básnickky nevtíravou osobní zpověď manželky agresivního alkoholika.

S podobnými problémy se hned na sedm různých způsobů vypořádávají i texty v antologii *Ve skutečnosti je díra. Povídky současných švédských spisovatelek* (různé tituly, č. 2003), která zahrnuje sedm povídek, jež vznikly v rozpětí let 1986 až 1994. Jejich autorky – Marii Hermansonovou, Annu-Karin Palmovou, Margaretu Strömstedtovou, Ninni Holmqvistovou, Inger Edelfeldtovou, Anitu Goldmanovou a Kerstin Thorvallovou – pojí společný zájem o vše ženské a touha nastavit zrcadlo těm, kdo nejsou ochotni ženu tolerovat jako plnohodnotného člověka. I když se jedná o texty otevřené politické, i zde se setkáváme především se silně introspektivním, psychologizujícím laděním.

ANEŽKA KUZMIČOVÁ > pokračování příště

JIB: Co vám může nabídnout JIB ve své čtvrté verzi

JIB je zkratka, která velmi často zaznívá při nejrůznějších příležitostech a zdálo by se proto, že všichni projekt JIB a jeho služby důvěrně znají. Nabídka služeb JIB je však natolik různorodá, že ji málokdo zná v celé její šíři. V tomto článku bychom vám chtěli co nejpřehledněji představit všechny dílčí služby JIB a seznámit vás s novinkami, které přinesla implementace již čtvrté verze.

JIB je zkratka pro Jednotnou informační bránu, která představuje nejvýraznější integrační počín v dějinách českého knihovnictví. Za jeho vznik i současný rozvoj vděčíme Národní knihovně ČR, Univerzitě Karlově v Praze, ale i spoustě jednotlivců, kteří díky skvělé spolupráci přispěli k dobrému fungování celého systému. JIB je informační systém, který na jednom místě zpřístupňuje desítky katalogů českých knihoven a nejvýznamnějších zahraničních knihoven, dále mnoho zahraničních bibliografických a plnotextových databází (prohledatelných zdrojů je již více než 100), referenčních informačních zdrojů a propojuje je s užitečnými informačními pomůckami. JIB uživatelům nabízí pět základních služeb: vyhledávací služby přístupné přes webový prohlížeč, vyhledávací okénko JIB, služby přebírání bibliografických záznamů a speciální služby zajišťující vazby na externí informační systémy (např. elektronické dodávání dokumentů, citační systémy, knihkupectví apod.). Podívejme se nyní na tyto typy služeb podrobněji.

Vyhledávací služby přístupné přes webový prohlížeč

Na adrese <http://www.jib.cz/> můžeme vstoupit do webového rozhraní JIB, kde můžeme

prohledávat všechny zpřístupněné informační zdroje. Protože je těchto zdrojů opravdu mnoho, jsou přehledně rozčleněny podle více hledisek. Lze buď využít skupiny snadného vyhledávání, kde jsou předem vybrány nejvýznamnější informační zdroje (Zahraniční knihy, Knihy v ČR, České články, Zahraniční články a Periodika v ČR), nebo můžeme podle libosti nejprve navolit, ve kterých zdrojích budeme hledat a následně v nich provést vyhledávání. Výsledky vyhledávání z více zdrojů jsou sloučeny do jedné sourodé množiny, se kterou je možné dále pracovat. Je třeba upozornit, že můžeme pracovat pouze se zdroji, ke kterým máme oprávnění. To JIB rozpozná podle IP adresy naší instituce. Některé zdroje vrací bibliografické informace s přímou vazbou na plný text, některé tuto vazbu nemají. Řešením je využití nabídky SFX, kterou lze vyvolat u každého vráceného záznamu a která nás navede na další relevantní služby zajišťující dodání dokumentu, vyhledávání údajů o fyzických exemplářích hledaného dokumentu v českých knihovnách apod. V tomto rozhraní si můžeme sami vytvořit účet a do vzniklé uživatelské schránky si poté ukládat nalezené záznamy, rešeršní dotazy, definovat avíza (automaticky spouštěné dotazy, které nás průběžně informují o přírůstcích v daných zdrojích) a vlastní skupiny snad-

ného hledání. K dispozici je podrobná online nápověda, která nám popíše všechny možnosti rozhraní.

Vyhledávací služby přijímající dotazy přes URL

JIB nám nabízí jedinečnou možnost, jak bez jakýchkoli nákladů zpřístupnit na našich webových stránkách výsledky rešerše z libovolných informačních zdrojů, které JIB nabízí. Pouze si nadefinujeme dotaz a vybereme zdroje, ve kterých chceme rešerši spouštět, a následně si pomocí generátoru vytvoříme speciální URL adresu, která v sobě vyhledávací dotaz kóduje. Tento odkaz pak již pouze umístíme do našich webových stránek a po klepnutí na něj získáme výsledky jako rešeršní seznam. Ohromná výhoda oproti statickým bibliografickým soupisům spočívá v tom, že vyhledávací odkazy JIB se vždy spouští znovu, takže výsledky jsou v daný čas vždy relevantní. URL může navíc náš webový systém generovat dynamicky (např. v PHP), takže se může vyhledávací odkaz kontextově měnit podle situace. S implementací vyhledávacích odkazů JIB rádi poradí techničtí pracovníci z podpory projektu JIB na adrese jib-support@cuni.cz. Generátor vyhledávacích odkazů pak najdeme na adrese <http://info.jib.cz/informace-pro-uzivatele/generator-primych-odkazu/>.

Vyhledávací okénko JIB

Smyslem vyhledávacího okénka JIB je, aby uživatelé mohli jednoduchým způsobem vyhledávat v JIB přímo z prostředí dalších webových stránek. Oproti vyhledávacím odkazům, kde je dotaz předem definován, zde mají uživatelé možnost dotaz sami zapisovat. Uživatelé tedy

nebudou muset ze stránek odcházet, ale veškerý servis budou mít na jednom místě. Po vyplnění hledaného klíčového slova uživateli za okamžik dostanou seznam publikací a článků, které lze získat v některé z českých knihoven – v novém okně prohlížeče se jim zobrazí stránka s vyhledanými výsledky v JIB. Fond určité knihovny se tak může mnohonásobně rozšířit o portfolio zdrojů dalších knihoven a institucí. Návod, jak si vyhledávací okénko přidat na webové stránky, nalezneme na adrese <http://info.jib.cz/informace-pro-uzivatele/vyhledavaci-okenko-jib/>.

Služby přebírání bibliografických záznamů

Všechny připojené informační zdroje v JIB představují ohromné informační portfolio, které lze využít jako virtuální souborný katalog pro přebírání záznamů. JIB je vybavena Z39.50 serverem, ke kterému se může připojit libovolný katalogizační klient jakéhokoli AKS a stahovat záznamy. Každý si jistě dokáže představit, kolik úsilí a peněz lze takto ušetřit. Tuto službu již využívá téměř 100 knihoven, a to k jejich velké spokojenosti. Připojte se i vy! Všechny potřebné informace o přebírání záznamů přes JIB nalezneme na adrese <http://info.jib.cz/informace-pro-knihovny/prebirani-zaznamu/>.

Speciální služby zajišťující vazby na externí informační systémy

Uživatelé hledají hlavně primární dokumenty, o tom není třeba pochybovat. Pokud naleznou bibliografický záznam, který neobsahuje přímý odkaz na primární dokument, může JIB nabídnout využití pomocných služeb k lokali-

zaci dokumentu mimo JIB. Pokud je k dispozici elektronická podoba dokumentu, pokusí se JIB nalézt jiný IS, ve kterém je elektronický dokument k dispozici. Pokud se jedná o klasický papírový dokument, navede JIB uživatele na vhodnou službu elektronického dodávání dokumentů, na knihovny, které dokument vlastní nebo na knihkupectví. Tyto a mnoho dalších pomocných služeb jsou k dispozici pod tlačítkem SFX.

Novinky verze 4

JIB byla v létě 2007 spuštěna na nové verzi MetaLibu, což je hnací motor celého systému. Co nového to přináší uživatelům? JIB je nyní optimalizována pro použití v nejnovějších verzích webových prohlížečů, zejména se jedná o Microsoft Internet Explorer 7 a Mozillu Firefox 2. Byl optimalizován kód HTML/CSS, takže stránky systému se načítají rychleji a lépe se zobrazují. Kód byl optimalizován pro podporu čtecích zařízení a zobrazení pro zrakově postižené, podporuje navíc klávesové zkratky, pomocí nichž můžeme snadno přecházet do příslušných modulů systému bez složité navigace.

MetaLib se ve své čtvrté verzi zaměřil na problém práce s nesourodnými množinami vyhledaných záznamů, ve kterých se uživatelé při jejich větším množství obtížně orientují. Přináší proto nový užitečný nástroj, který sloučené výsledky na základě vztahů mezi záznamy roztrídí do dílčích skupin výsledků pomocí dynamických klastrů a faset. Tematické klastry jsou zobrazeny jako hierarchický strom tematických hesel, kde každé heslo ukazuje počet relevantních záznamů a slouží jako odkaz filtrující dané téma. Fasety se chovají podobným způsobem, ale jako filtr využívají některá z polí záz-

namů, konkrétně datum, autora, název časopisu, název zdroje nebo předmětové heslo.

Mladší bráškové JIB

Kromě centrálního bodu JIB, který je oborově univerzální a snaží se pokrývat celý univerzální fond bez jakýchkoli specializací, postupně vznikají tzv. oborové brány JIB. Celková koncepce je postavena na vytvoření 24 speciálních oborových bran, které budou informačně zaštiťovat různé vědní obory. Rozdělení do oborů respektuje klasifikaci konspektu.

Pro oblast knihovnictví a informační vědy vznikla oborová brána KIV. Nalezneme ji na adrese <http://kiv.jib.cz/>. Brána KIV zpřístupňuje informační zdroje z oboru, zejm. české i zahraniční odborné databáze. Mezi zdroji, které jsou připraveny k vyhledávání, má značný význam oborová databáze KKL. Je spravována Knihovnickým institutem Národní knihovny ČR a představuje katalog Knihovny knihovnické literatury, analytické záznamy článků z odborného tisku, záznamy cestovních zpráv apod. V KKL najdeme také záznamy internetových zdrojů s odkazem na plný text. Brána KIV získala v loňském roce Cenu Infora.

Pro oblast hudby byla vytvořena oborová brána MUS. Nalezneme ji na adrese <http://mus.jib.cz/>. Brána MUS, podobně jako brána KIV, zpřístupňuje informační zdroje z oboru, zejm. české i zahraniční odborné databáze. Významnou součástí je databáze NK-MUS obsahující záznamy WWW zdrojů souvisejících s tematickým záběrem brány.

Dále byla spuštěna oborová brána pro umění a architekturu a oborová brána pro techniku. A stále je na co se těšit.

JAN POKORNÝ > jan.pokorny@ruk.cuni.cz

DO ČÍSLA přispěli

● PhDr. Jaroslav Císař – Vydavatelství Grand Princ v Praze ● Mgr. Soňa Hanušová ● PhDr. Zdenka Kloučková – Státní technická knihovna ● Mgr. Karolína Košťálová – NK ČR ● Mgr. Petra Koutná – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v.o.s. ● PhDr. Ludmila Kubátová – NK ČR ● Anežka Kuzmičová ● Hana Nemeškalová – NK ČR ● Jan Pokorný – ÚVT UK, Praha ● Mgr. Jindřiška Pospíšilová – NK ČR ● Ing. Lea Prchalová – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ● William Sherman PhDr. ● Karel Sosna – Parlamentní knihovna ČR ● Prof. PhDr. Jiří Trávníček, M. A. – Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i. ● Jaroslav Winter – BMI sdružení

NORSKÁ REFORMA KNIHOVEN V KOSTCE

V červnu roku 2007 navštívila skupina jedenácti ředitelů českých krajských knihoven Oslo a nedaleký Drammen. Kromě nově zrekonstruovaných či zcela nových budov knihoven, pyšnicích se rozlehlými prostory, se součástí studijní cesty stala beseda s vedením Norského archivního, knihovního a muzejního úřadu ([ABM-utvikling, http://www.rbt.no/abmu/om/english.html](http://www.rbt.no/abmu/om/english.html)).

Úřad v čele s osmičlennou radou je zřízován Ministerstvem kultury a církevních věcí, jeho působnost však není rezortně omezena. Jedná se o veřejnou instituci (zřízenou 1. 1. 2003), která sjednotila Norské ředitelství veřejných knihoven, Úřad pro norská muzea a Národní úřad pro výzkumnou dokumentaci, akademické a speciální knihovny.

Co vedlo norské kolegy k vytvoření takové instituce? Knihovny, archivy i muzea se ve své snaze zlepšit veřejné služby potýkaly s rezortními i územními bariérami. Narážely na administrativní zbráňeny v souvislosti s průnikem informačních technologií i dalšími dopady globalizujícího se světa. Zkušenost z Velké Británie, kde tato instituce již existovala, prokázala výhodu společného působení paměťových institucí jak s ohledem na uživatele, tak na potencionální sponzory či veřejné rozpočty. Norové se tedy nechali inspirovat.

Aktivity Úřadu jsou směřovány k podpoře celoživotního vzdělávání, konzervaci sbírek, digitalizaci dokumentů a k rozvoji elektronických služeb, přičemž je samozřejmostí spolupráce institucí a především společné využívání zdrojů. V roce 2007

zahájil Úřad rozsáhlé reformy muzeí a knihoven a systematické mapování archivů. Velmi zajímavou a inspirativní aktivitou je tzv. „kulturní ruksak“, profesionálně připravená prezentace umění a kultury určená školákům. Jedním z jeho cílů je podpora čtenářství dětí a mládeže vycházející ze skutečnosti, že literární tvorba úzce souvisí s jinými uměleckými formami a výrazy, které jsou pro děti a mládež přitažlivé.

Reforma knihoven připravovaná Úřadem ve spolupráci s Ministerstvem kultury a církevních záležitostí a Ministerstvem vzdělání a výzkumu vytváří čtyři základní rysy moderní knihovny:

- pohodlný a rychlý přístup ke knihovnickému fondu bez ohledu na nosič informace;
- nabídku on-line katalogů, portálů a plných textů dokumentů včetně souvisejících elektronických služeb;
- profesionální podporu knihovníků při vyhledávání dokumentů a učení (ať již přímo v knihovně nebo při vzdáleném přístupu);
- prostor knihovny inspirující k poznávání a učení.

Budova knihovny v Drammen zrekonstruovaná ze staré papírny

Foto: Lea Prchalová

Knihovna Univerzity v Oslo

Foto: Jaroslav Vyčichlo

Jejich naplnění plánované na období do roku 2014 je rozděleno do tří okruhů:

1. Obsah knihoven a služby
2. Struktura a organizace
3. Kvalifikovanost a výzkum

1. OBSAH KNIHOVEN A SLUŽBY

V této části je pozornost zaměřena na digitalizaci knihovních fondů a jejich zpřístupňování, na podporu knihoven při celoživotním vzdělávání a šíření kultury mezi lidmi různých národností a kulturních zvyklostí. V dalším textu je uveden příklad iniciativ:

- Vytvořit ALM-portal poskytující společný přístup ke zdrojům archivů, knihoven a muzeí tak, aby byla metadata dostupná přes Google a Sesam;
- Zřídit program pro Norskou digitální knihovnu, sjednotit vyhledávací a rezervační systémy ve veřejných a speciálních knihovnách s vazbou na digitalizované plné texty, existují-li;
- Zajistit přístup k databázím potřebným k rozvoji norské znalostní společnosti buď zcela bez omezení, nebo alespoň prostřednictvím placeného přístupu v knihovnách. Příkladem může být přístup k digitálním slovníkům, lexikonům, novinám;
- Otevřít program k digitalizaci dokumentů archivů, knihoven a sbírek muzeí respektující digitalizační strategii připravovanou Národní knihovnou Norska a Národními archivními službami Norska;
- Rozvíjet nové digitální služby, síťovou interaktivní komunikaci mezi knihovnami a mezi knihovnami a uživateli;
- Zlepšovat zapojování knihoven při učení, zahrnout knihovny do studijních programů, zdokonalit dovednosti knihovníků k podpoře sebevzdělávání uživatelů;
- Vytvářet rámec pro pravidelné setkávání knihovníků a představitelů školství na národní úrovni;
- Rozvíjet nástroje a metody pro výuku informační gramotnosti u žáků, aplikovat úspěšné metody užívané při univerzitním vzdělávání na základní a střední školy, zajistit sdílení poznatků v této oblasti mezi různými stupni vzdělávání;
- Podporovat veřejný přístup k archivům digitálních publikací univerzit. Výsledky norského výzkumu podporovaného veřejnými prostředky zpřístupnit do roku 2010;
- Zavést speciální programy pro rozšiřování literárních děl včetně prezentací děl nakupovaných

se státní podporou. Podporovat čtenářství všech věkových kategorií s prioritou dětského čtenářství a čtenářství mládeže, doporučovat literaturu při výukovém procesu;

- Posílit v muzeích, archivech a knihovnách roli center lokální historie;
- Rozšířit státní nákup literatury a médií. Existující program nákupu norské beletrie rozšířit o nákupy nových norských filmů (v první etapě) a počítačových her. U programu podporujícího nákup norské hudby rozšířit počet titulů i exemplářů a zavést státní subvence pro stahování norské hudby po internetu. Rozšířit podporu pro nákup populárně-naučné literatury pro děti a mládež, norské literatury faktu a překladů;
- Přispívat k integraci imigrantů. Zaměřit činnost knihoven na podporu výuky jazyků, změnit knihovny na multilingvální centra, respektovat imigranty jako cílové skupiny v činnosti knihoven;
- Zavést plány na služby vězeňských knihoven. Do roku 2009 zřídit knihovny ve všech věznicích, které mají více než 25 vězňů, a zajistit služby v menších věznicích. Zohledňovat skutečnost, že odsouzení mají omezený přístup k internetu.

2. STRUKTURA A ORGANIZACE KNIHOVEN

Cílem této části reformy je vyhovět veřejné potřebě kvalitních knihovnických služeb, které by neměla omezovat různost vlastnictví paměťové instituce. Reforma mj. zahrnuje odvážné kroky spočívající v centralizaci knihoven. Předpokládá, že po dohodě městských zastupitelstev bude jedna z městských knihoven regionu zvolena za hlavní (s kapacitou minimálně šest přepočtených pracovních úvazků), přičemž je možná kombinace se školními či univerzitními knihovnami dle specifik regionu. Parlament nyní projednává různé modely spolupráce mezi organizacemi zřizovanými státem a samosprávou.

Doplnění tradičních úloh Národní knihovny Norska se týká především zřízení a údržby repozitáře včetně trezoru archivních nosičů digitálních a digitalizovaných dokumentů a poskytování poradenství při digitalizaci a zavádění nových technologií v paměťových institucích. Národní knihovna si vytkla smělý cíl digitalizovat celý knihovní fond do 15 let. Životnost digitálních kopií byla přitom stanovena na 1000 let. Jádro naskenovaných knih

čítající 1400 jednotek bude nyní zpřístupněno na webových stránkách a proběhne vyhodnocování zájmu veřejnosti o vystavovaný text. Reforma nemine ani samotný Úřad, od něhož se očekává především zvýšení aktivity při financování projektů.

Změny ve zřizování knihoven budou podle reformy provázet zlepšení fyzického stavu budov a jejich vybavení. Samozřejmě součástí modernizace budov je rozšíření vysokorychlostních sítí do všech veřejných prostor knihoven. Podpůrné programy zaměřené na rekonstrukce a novostavby sledují zvláštní zřetel spojování prostorů knihoven, archivů a muzeí.

Hlavním cílem reformy je vytvoření uživatelsky orientované Norské celonárodní knihovny (Norwegian Nationwide Library, dále NNL). Její funkčnost je podmíněna změnou legislativy, která musí ukotvit povinnou spolupráci mezi knihovnami různých typů, a to alespoň při sdílení zdrojů a meziknihovní výpůjční službě. Další podmínkou jednoduššího a levnějšího poskytování služeb veřejnosti v NNL je organizace speciální přepravní služby pro po-

třeby knihoven. Potřebné zlepšení služeb školních knihoven bude vycházet ze změn, které jsou v rámci reformy prosazovány do Zákona o vzdělání. Není opomenuto ani vyhodnocování kvality služeb včetně vývoje nových hodnotících nástrojů.

3. KVALIFIKOVANOST A VÝZKUM

Reforma se dále týká oblasti vzdělávání knihovníků podtrhující nutnost otevření magisterského programu pro knihovníky (v Norsku je možné dosáhnout pouze titulu bakalářského) a potřebu kurzů k prohlubování kvalifikace knihovníků. Záměrem je také zajištění státní podpory pro zahraniční stáže knihovníků a možnosti zahrnout archivy, knihovny a muzea do výzkumných programů jiných institucí.

LITERATURA:

Library Reform 2014 : Part 1 Strategies and initiatives. Oslo : ABM-Utvikling, 2006. 44 p. ISBN 82-8105-043-8.

Založení Univerzitní knihovny v Praze v roce 1777

2.

Již za vlády Marie Terezie se projevovaly snahy zasahovat do církevních záležitostí, jež byly diktovány celkovou politickou situací a ovlivňovány novými myšlenkovými proudy. Po celou dobu své vlády musela totiž houževnatě bránit svou říši a k tomu bylo třeba mít silnou a početnou armádu, jejíž udržování vyžadovalo horentní sumy peněz. Aby si je opatřila, zavedla celou řadu racionalizačních úsporných opatření, která se dotkla i církve. Omezila poutě a procesí, aby neodváděly lidi od práce, zakázala vývoz peněz ze země, což postihlo citelně řehole, zavedla numerus clausus v klášterech, aby neunikaly pracovní síly, a klášterní statky podřídila státní kontrole, aby se na nich dosahovalo maximálních výnosů a omezilo hromadění mrtvého kapitálu. Bylo zbrzděno i zřizování nových klášterů a všechny zbožné nadace byly odevzdány vojenským výchovným

institucím a učitelským ústavům a připravovala se řada dalších opatření omezujících moc církve.

V tomto duchu pokračoval i její nástupce Josef II. (1780–1790) – s ještě větším úsilím podřídil církve co nejvíce státu. Tolerančním patentem zavedl rovnoprávnost některých nekatolických konfesí s katolickým náboženstvím, ovšem s určitým omezením (neveřejné bohoslužby). Již během roku 1781 byla zrušena závislost domácích klášterů na zahraničních centrálech a zakázány vzájemné styky, za představené se nesměli volit cizinci a nebylo dovoleno přijímat novice. Císařským rozhodnutím z 29. listopadu 1781 měly být zrušeny všechny kláštery, které se nezabývaly vyučováním, nepěstovaly vědu nebo nepečovaly o nemocné. Do každého kláštera, který měl být zrušen, byla vyslána komise, která oznámila zrušení a čle-

nům rádu sdělila, že do tří až pěti měsíců mají opustit klášter. Byl jim vyměřen poměrně slušný plat z náboženského fondu, do něhož bylo převedeno jmění zrušených klášterů. Všechno movité i nemovité jmění kláštera muselo být pod přísahou odevzdáno. Inventáře majetku s obsáhlou zprávou se odesílaly dvorské účtárně. Archivy a listiny zrušených klášterů měly být odevzdány českému guberniu. Po úředním sepsání rušených klášterů bylo císařským nařízením z 12. ledna 1782, vyhlášeném dvorním dekretem 28. února 1782, oznámeno jejich zrušení. V letech 1782–1789 bylo v Čechách zrušeno celkem 74 klášterů (61 mužských a 13 ženských, z toho v Praze 17 mužských a 6 ženských), na Moravě celkem 40 klášterů, z toho 33 mužských a 7 ženských, 4 ve Slezsku, 3 mužské (dominikánů a františkánů v Opavě a dominikánů v Těšíně) a klášter klarisek v Opavě. V příštích letech bylo zrušeno ještě několik dalších klášterů, v roce 1806 klášter augustiniánů v Německém Brodě, v roce 1812 v Lysé nad Labem. V roce 1814 byl zrušen klášter minoritů v Horažďovicích a v kláštorech františkánů v Hájku a ve Slaném byl snížen počet řeholníků, ale jmění bylo oběma klášterům ponecháno, a v roce 1816 klášter v Táboře.

Všechn majetek zrušených klášterů byl zabaven a po zapravení dlužních pohledávek převeden do náboženského fondu, z něhož se vyplácely příspěvky řeholníkům, jeptiškám a sluhům zrušených klášterů. Bylo nutné řešit též otázku umístění a uložení klášterních knihoven a archivů. Dekret dvorské komise z 20. 5. 1782 zasláný pražské univerzitní knihovně nařizoval, aby všechny knihy a rukopisy z klášterních knihoven byly odevzdány v Čechách do Univerzitní knihovny v Praze, z moravských klášterů do knihovny v Olomouci. Knihy se zpočátku odvážely přímo do univerzitní knihovny, později se na místě třídily a nepotřebné knihy se prodávaly na makulaturu. Zároveň bylo nařízeno, že všechny listiny a písemnosti z archivů zrušených klášterů mají být odevzdány do univerzitní knihovny a že se mají odevzdat též dosud nepřevzaté knihy, listiny a písemnosti z jezuitských klášterů.

V osmdesátých letech 18. století probíhal do univerzitní knihovny nejrozsáhlejší přísun knih i písemností ze zrušených klášterů, který pokračoval ještě i v pozdějších letech. Knihovna nestačila ve svých prostorách ukládat všechno, a tak jí byl přidělen nový depozitář ve zrušeném kostele P. Marie na Louži, který stál na dnešním Mariánském náměstí. Z převzatých archiválií se však nejprve většinou přímo na místě třídily „živé“ písemnosti potřebné pro další chod klášterních statků a hospodářství a odevzdávaly se následným hospodářským správním úřadům. Zbývající se odvážely do Univerzitní knihovny v Praze, kde se třídily účetní věci. Ty se odevzdávaly České státní účtárně, hospodářské spisy se postupovaly Administraci státních statků a fiskálním úřadům se předávaly spisy právní povahy a výroky soudů týkající se finančních záležitostí. Část písemností se též předávala do archivu zemského gubernia. V knihovně se písemný materiál převzatý z klášterních archivů třídil a porizovaly se kromě seznamů knih i seznamy převzatých listin a zbylých písemností. Prostřednictvím gubernia se soupisy převzatých knih a listin zasílaly do Vídně, kde si zástupci Dvorního archivu a Dvorní knihovny vybírali knihy, listiny a písemnosti, o něž měli zájem a později se vybrané položky postupně odesílaly.

Do pražské univerzitní knihovny přibýly tisíce knih, z nichž se kompletovaly řady a vyřazovaly duplikáty, které se prodávaly v dražbách, a tisíce listin a písemností. Kromě pořádání a sepisování převzatých písemností se práce knihovny rozšířila i o poměrně obsáhlou nahlédací agendu z klášterních archivů pro různé úřady a instituce, což bylo v neuspořádaném a nedávno převáženém materiálu časově velmi náročné. Knihovna zápolila nejen s množstvím práce a nedostatkem pracovních sil, ale i s velmi citelným nedostatkem místa, protože musela v důsledku záplav a úpravy komunikace vyklidit kostel P. Marie, kam byla větší část knih převzatých z klášterů ukládána.

LUDMILA KUBÁTOVÁ
> dokončení v příštím čísle

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA EVROPSKÉ KOMISE – OD VZNIKU AŽ PO SOUČASNOST

Evropská komise zaujímá mezi institucemi Evropských společenství výsadní postavení, bývá nazývána „motorem integrace“. Aby mohla dostát na ni kladeným požadavkům, potřebuje školený personál a také fungující administrativu. K tomu patří i knihovna, která je schopna vyhledat a zpřístupnit požadované informace co nej přesněji a v co nejkratším čase. Ústřední knihovna Evropské komise* je speciální příruční a výzkumnou knihovnou pro potřeby zaměstnanců Komise a dalších institucí Společenství. Hlavním úkolem Knihovny Evropské komise v Bruselu je poskytovat knihovnické služby úředníkům institucí Společenství. Není otevřena veřejnosti a přístup je poskytován pouze limitovanému počtu externích čtenářů, kteří splní určitá kritéria.

První knihovna byla vybudována v letech 1952 až 1953 v Lucemburku jako služba Vysokému úřadu Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Na přelomu roku 1958 a 1959 byly zřízeny knihovny Komise Evropského hospodářského společenství (EHS) a Komise Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Měly odlišné úkoly i prostředky, a tak tyto tři knihovny procházely odlišným vývojem, co se týká záběru a sbírek. Když byly v roce 1967 výše zmíněné instituce sloučeny v jednu Komisi Evropských společenství, musely se sjednotit i jejich služby. Pro knihovny to mělo následující důsledky: knihovna bývalé Komise EHS se stala – jako největší z této trojice – ústřední knihovnou nové Komise v Bruselu. Knihovna bývalého Vysokého úřadu ESUO pokračovala jako knihovna pro služby nové Komise umístěná v Lucemburku, ale část svého fondu předala bruselské ústřední knihovně. Vědecko-technická knihovna bývalé Komise EURATOM zůstala nezávislou až do jejího sloučení s Ústřední knihovnou v roce 1974.

V dnešní době funguje Ústřední knihovna Evropské komise v Bruselu (Rue Van Maerlant, 18) a spravuje pobočku v Lucemburku (budova Josepha Becha). Ve svých fondech v Bruselu má cca 505 000

jednotek, z toho 1773 titulů časopisů a 148 titulů novin. Dalších 96 000 jednotek lze nalézt ve fondech pobočky v Lucemburku.

Rozsáhlé aktivity Evropské Komise zavazují knihovnu, aby získávala příručky a odbornou literaturu z nejrůznějších oblastí. Hodnota a přitažlivost fondů Ústřední knihovny Komise spočívá ve

Budova na Rue Van Maerlant, 18

významu dokumentů, jež obsahuje. Souvisí to s mezinárodním složením knižní a časopisecké sbírky – ze všech oblastí činností Komise se nakupují knihy ve všech jazycích EU. Úsilí o udržení rovnováhy mezi oficiálními jazyky EU je stále náročnější s přibývajícím množstvím nových členských států (tedy i dalších jazyků). Převládá angličtina, nejen díky produkci z Velké Británie a USA, ale i proto, že v dalších zemích vychází stále více publikací v angličtině. Dalším hojně zastoupeným jazykem je francouzština.

Rozsah sbírky je také unikátní – jedná se pravděpodobně o největší sbírku v oblasti evropské integrace. Již od roku 1959 usilovala Knihovna EK o to, aby shromáždila co nejúplnější sbírku knih a časopisů s tématem evropské integrace a daří se jí to stále. Sbírkou, vzhledem k historickému vývoji knihovny, sleduje celé období evropské integrace v poválečném období. Součástí sbírek knihovny jsou i parlamentní dokumenty ze všech členských zemí a také sbírka publikací z jiných mezinárodních a mezivládních organizací.

Veškeré služby Ústřední knihovny EK závisejí na práci a vstřícnosti jejich zaměstnanců. Většina z nich nemá odborné knihovnické vzdělání a národnostní skladba je velice různorodá – „evropská“. Zaměstnanci mají možnost, nebo v některých případech i povinnost, absolvovat různá školení a semináře, které přispívají k rozšíření znalostí a zvýšení odborné kvalifikace.

Knihovna nabízí veškeré základní knihovnické služby – bibliografické vyhledávání pomocí elektronického katalogu ECLAS, přístup ke konkrétním dokumentům, meziknihovní výpůjčky, dodávání dokumentů, emailové služby, exkurze apod. Provozuje vlastní publikační činnost a svou práci podporuje účastmi na konferencích.

Od roku 1998 existuje přístup ke službám Ústřední knihovny Evropské komise i přes internet. Knihovna spravuje vlastní www stránky (<http://europa.eu.int/comm/libraries/centrallibrary/>), dostupné na serveru EUROPA (European Union's server = EU server). Na stránkách má široká veřejnost přístup k fondům Knihovny pomocí katalogu ECLAS (European Commission Library Automated System). Tento katalog je bibliografickým katalogem Ústřední knihovny Evropské komise a zároveň souborným katalogem Evropské komise odkazujícím na fondy sítě knihoven nazvané RéseauBIB. Od počátku roku 1979 je dostupný v automatizované podobě (od roku 1998 přes internet). Obsahuje veškeré dokumenty od roku 1979 až do

současnosti. Z období před automatizací lze v katalogu nalézt pouze vybrané dokumenty. Část historických fondů má být ještě do katalogu zahrnuta. Vedle bibliografického katalogu funguje doplňková báze autoritní kontroly: Tezaurus ECLAS, který vyvíjí Knihovna samostatně.

Ústřední knihovna Evropské komise spolupracuje s dalšími knihovnami, středisky a službami – např. se sítí Evropských dokumentačních středisek (EDS). V průběhu let se také vyvíjela spolupráce s Ústřední archivační a dokumentační službou (SCAD). Ústřední knihovna se dále podílí na řízení informačních sítí Evropské komise. Působí jako vedoucí instituce a koordinátor sítě knihoven Evropské komise RéseauBIB a seskupení knihoven evropských institucí EUROLIB.

S postupným přijímáním nových členských států do Evropské unie se rozšiřují i služby Ústřední knihovny Evropské komise. Knihovna se musí neustále přizpůsobovat – rozšiřovat své fondy a služby i pro nové členské státy a jejich zástupce, přičemž nesmí zanedbávat své další funkce. Budoucnost Knihovny EK nelze tedy považovat za uzavřenou kapitolu a rozhodně stojí za to sledovat ji nadále.

Článek je zpracován na základě diplomové práce *Místo a funkce Ústřední knihovny Evropské komise v rámci informační politiky Evropské unie* (Soňa Hanušová)

* ang. Central Library of the European Commission; fr. Bibliothèque centrale de la Commission européenne.

POUŽITÉ ZDROJE:

- Central library [online]. Brussels: European Commission, [1998-], aktual. 16. 10. 2006 [cit. 2006-09-06]. Přístupné ve všech jazycích Evropské unie. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm>](http://ec.europa.eu/libraries/doc/index_en.htm).
- Central Library of the European Commission. *Central library: ECLAS, the Commission libraries' union catalogue* [online]. European Commission, [1998-], aktual. 17. 10. 2006 [cit. 2006-05-20]. Přístupné ve všech jazycích Evropské unie. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/libraries/doc/catalogues/index_en.htm>](http://ec.europa.eu/libraries/doc/catalogues/index_en.htm).
- Central Library of the European Commission. *ECLAS: European Commission libraries catalogue* [online]. European Commission, [1998-], aktual. 7. 12. 2006 [cit. 2006-10-06]. Zpřístupněno anglicky a francouzsky. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/eclas/>](http://ec.europa.eu/eclas/).
- Central Library of the European Commission. *Help: ECLAS*. Brussels: [s.n.], 2006. 24 s. On-line dostupné pouze z Ústřední knihovny, anglicky a francouzsky. Dostupný z [www: <http://eclas.ss.ccc.eu.int/8991/F/...>](http://eclas.ss.ccc.eu.int/8991/F/...).
- GASKELL, Eric. The library and documentation services of the Commission of the European Communities. In HOPKINS, Michael. *European Communities information: Its use and users*. Londýn: Mansell, 1985. s. 91-101. Napsáno anglicky.
- European Commission. *Central Library: activity report 1996-1997*. Luxembourg: Office for official publications of the European Communities, 1996-1997. Napsáno anglicky.
- European Commission. *Central Library: activity report 1998-2005*. Luxembourg: Office for official publications of the European Communities, 1998-2005. Napsáno anglicky. Dostupný z [www: <http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/>](http://ec.europa.eu/libraries/doc/centrallibrary/). ISSN 1681-0678
- SIEMERS, Jens Peter. *Bibliotheekbeschrijving: de bibliotheek van de Europese Gemeenschappen* te Brussel. *Open*. 1981, jaargang 13, nummer 09, s. 435-444. Napsáno nizozemsky.

Z KNIHOVEN...

Děti hrají dětem aneb A nakonec přišel i Mikuláš

My v kutnohorské knihovně jsme letošního Mikuláše pojali velmi netradičně. Ano, přišel i s čertíci a andělem, nadělil našim čtenářičkám spousty sladkostí, ale co se všechno dělo před jeho příchodem? Tak poslouchejte...

Pozvali jsme si učně ze Středního odborného učiliště, kteří celý rok pil-

ně nacvičovali divadelní představení *O Popelce*. Přišli v nádherných kostýmech a zahráli dětem z prvních tříd opravdu moc pěknou pohádku. Nechyběly tři oříšky ani krásný princ a celým představením zněly kouzelné písničky, které účinkující doprovodili na hudební nástroje. Princ nakonec svoji Popelku našel, a tak vše dobře dopadlo. Dětem se vystoupení moc a moc líbilo a odměnily herce velkým potleskem.

A nakonec? Zbývalo už jen prince v zákulisí převléct do mikulášského kostýmu, z princezen „udělat“ čertice a anděla a nadělování mohlo začít. Čertice žádného malého čte-

náře do pekla neodnesly. Děti tak odcházely domů nejen s balíčkem dobrot, ale také s hezkým divadelním zážitkem. O to větším, že pro ně hrály „velké děti“.

PETRA MORAVCOVÁ
> HELENA NETOLICKÁ

Čteme dětem v karvinské Regionální knihovně

Regionální knihovna v Karviné se jako jedna z mnoha knihoven v České republice zapojila do projektu Celé Česko čte dětem. Tento projekt, který vznikl v roce 2006 a je obdobou polské akce Cala Polska czyta dzieciom, se svými činnostmi snaží o rozvoj hlasitého čtení a zdůrazňuje roli rodičů při výchově prvního čtení dětí.

V rámci českého projektu probíhají v karvinské knihovně na jednotlivých dětských odděleních zajímavé akce týkající se předčítání. Knihovnice se

rozhodly zaměřit se zpočátku na mateřské školy a dále na první a druhé třídy základních škol. Na pobočce v Karviné – Mizerově již proběhlo nejedno předčítání určené dětem. Na počátku měsíce října loňského roku navštívila dětské oddělení ředitelka Okresního archivu Karviná PhDr. Irena Hajzlerová. Malým prvňáčkům se velice líbila knížka o hrdinovi, který se jmenoval Neználek. Čtení paní Hajzlerové se dětem velmi líbilo, trpělivě poslouchaly každé její slovíčko. Po dočtení příběhu se ptala dětí, zda jim doma rodiče předčítají a jaké pohádky mají rády.

Předčítání na pobočce v Karviné – Mizerově se také zúčastnila PhDr. Irena Pavlíková, která vyučuje na Obchodní akademii v Karviné český jazyk a literaturu. Krásným a cvičným hlasem četla malým posluchačům – prvňáčkům klasickou pohádku *O perníkové chaloupce* od Boženy

Němcové. Každým slovem děti napínala, jak příběh o Jeníčkovi a Mařence dopadne. Když pohádku dočetla, oznámila, že velice ráda zase někdy přijde přečíst nějakou zajímavou knížku.

Našeho předčítání se zúčastnila také MUDr. Lenka Böhmová – primářka dětského oddělení Nemocnice v Karviné – Rájí. S dětmi velmi hezky komunikovala a ptala se jich na knížky, které rády čtou. Paní primářka přišla do dětského oddělení v Karviné – Mizerově opět 28. listopadu a strávila s dětmi příjemné chvíle nad knihou.

Knihovnice z dětských oddělení Regionální knihovny v Karviné připravily na předvánoční čas předčítání s tematikou Vánoce a zimních radováněk. Svě malé čtenáře zaujaly také zajímavými soutěžemi a hrami.

JARMILA HAVELKOVÁ
Foto: R. Schmucker

Zuzana Helinsky je odborná knihovnice s rozsáhlými mezinárodními obchodními zkušenostmi. Během posledních dvaceti let pracovala v různých zaměstnáních poskytujících mezinárodní knihovnické služby. Pravidelně vystupuje na konferencích a přednáškách pro studenty a pracující. Po přestěhování z Československa do Švédska v roce 1969 získala titul v oboru filologie a historie na Lundske univerzité a má magisterský titul v oboru knihovnictví a informační věda z Boras Bibliotekshogskola. Několik let pracovala na různých pozicích v oddělení periodik Lundske univerzity, zpočátku se zabývala vývojem jeho katalogizačního systému. Její mateřštinou je čeština a plynně hovoří též rusky, švédsky a anglicky. V práci přichází do styku s dalšími slovanskými jazyky jako je slovenština, srbština a polština a také s jazyky skandinávskými – dánštinou a norštinou.

DOTAZ: Slyšeli jsme o mnoha změnách v dánské administrativě. Co z toho plyne pro dánské knihovny?

ODPOVĚĎ: Změny, fúze a včleňování menších institucí do větších jsou nyní naprosto běžné, a proto se v Kodani konala 1. listopadu 2007 na toto téma jednodenní konference s názvem *Mergers – Fusion or Confusion?*: Copenhagen, Denmark (Fúzování – včleňování anebo zmatek?).

Dánsko prochází nyní administrativními změnami celé infrastruktury. Statní, komunální a městské instituce se slučují, a s tím je samozřejmě spojena spousta změn a problémů. Stejný trend, fúze a včleňování menších institucí do větších můžeme však pozorovat v celé Evropské unii.

Například Kodaňská univerzita včlenila úplně všechny samostatné instituce a knihovny z důvodu, že je Dánsko malá země, poloviční ve srovnání s Českou republikou, a její vzdělávací instituce budou mít větší možnost se prosadit v konkurenci, pokud se spojí v co největší celky. Globalizace a dostupnost informací prostřednictvím internetu se všeobecně považují za příčinu vzrůstající konkurence v informační společnosti. Stejný vývoj můžeme v nedaleké budoucnosti očekávat i v České republice.

V Dánsku to není jen otázka akademických knihoven, ale i městské a obecní knihovny jsou zasaženy změnami v administrativě. Po tomto novém rozdělení zmizely Amty (města a obvody), kterých bylo 15, a komuny (kterých bylo 271) a nahradilo je 5 regionů a 98 komun. Velké regiony integrují všechny knihovny, a tím bohužel ruší některé menší. Diskuse, místy velice ostré, o těchto ožehavých otázkách jsou nyní na denním pořádku a je těžké najít hned něco pozitivního.

Na konferenci v Kodani, kam přijelo i mnoho knihovníků z Anglie, Švédska a Finska, jsme se snažili najít také eventuelní pozitivní stránky, které může fúzování přinést pro zaměstnance. Ty negativní stránky jsou úplně jasné, a to si jistě čeští knihovníci už také zažili.

Protože některé knihovny už prošly celým procesem, bylo zajímavé se dozvědět, jak to dopadlo, co způsobily administrativní změny a jestli je to skutečně vždycky jenom špatné, nepříznivé a děsivé. Také jsme se od nich dozvěděli, jak se mohli anebo nemohli připravit, jakými problémy prošli a jak to funguje nyní.

Rozhodně fúzování a přechod na jinou administraci nevidí mnoho zaměstnanců pozitivně. První reakcí je samozřejmě strach (co bude se mnou) a stres (zase něco nového), ale jako nejhorší se ukázalo nejasné, mnohoznačné poselství.

Sloučit dvě různé kultury knihoven je těžké, ale není to nemožné a nakonec, pokud se soustředíme na výhody a pozitivní stránky, je sloučení docela dobře proveditelné. Mezi výhody patří samozřejmě zmenšení vnitřní administrativy, lepší podmínky pro nákupy hlavně elektronických zdrojů a lepší vývoj informačních technologií. A také možnosti vývoje a ovlivňování budoucnosti personálu a sloučení všech katalogů. Zkušenosti zaměstnanců z mnoha různých pracovišť usnadnily porozumět různým problémům. Je velice důležité, aby byl důvod ke změnám srozumitelný všem. Možnost viditelného úspěchu v rámci větší instituce je jistě zajímavá, často má větší knihovna lepší marketingové možnosti.

Nevýhody fúzování a včleňování jsou ovšem značné. Zaměstnanci jsou nejistí, co z toho plyne pro každého z nich, a cesty k důležitým rozhodnutím jsou často delší a spletitější. Dalším problémem je, kde vzít extra peníze nebo čas na tyto změny. Když větší instituce splyne s menší, znamená to také, že obě ztratí svou identitu a změni svou vnitřní kulturu. Proto je nutné se skutečně často setkávat tvář v tvář s novými kolegy a šéfy, což pomáhá k vyřešení spousty problémů. Komunikace mezi zaměstnanci musí být častá, opakovaná, pravidelná a precizní.

Centralizace je časově náročná a stojí dost peněz. Všichni víme, že se kyvadlo pravidelně kýve mezi centralizací a decentralizací. Moje naděje je, že se nejen kývá zprava doleva, ale že nás každá změna vede přes všechny překážky kupředu a že se vždycky aspoň něco naučíme.

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Adresář knihoven muzeí a galerií ČR / sestavila Květa Hartmanová. Praha : Národní knihovna ČR, 2007. – 239 s. *Kc 37.135*

BURGETOVÁ, Jarmila : Zpráva o účasti na národním kongresu ABF Spolku francouzských knihovníků (Association des bibliothécaires français), konaném ve dnech 8.–11. června 2007 v Nantes. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2007. – [4] s. *Ko 8.515/B*

Danish Library Statistics 2006. / Dánská knihovnická statistika 2006. / Copenhagen: Danish Library Agency, 2007. – [8] s. : grafy *Kq 8.528/B*
Knihovny současnosti 2007 : sborník z 15. konference, konané ve dnech 11.–13. září 2007 v Seči u Chrudimi. Brno: Sdružení knihoven ČR, 2007. – 515 s. : il. *Kfd 37.072*

McMENEMY, David – POULTER, Alan – BURTON, Paul F.: A Handbook of Ethical Practice : a practical guide to dealing with ethical issues in information and library work. / Příručka etické praxe. Praktický průvodce řešením etických problémů v informační a knihovnické práci. / Oxford : Chandos, 2007. – xviii, 153 s. *Kra 36.667*

VOHLÍDALOVÁ, Věra: Na houpačce nejen s knihovnou. Liberec : Bor, 2007. – 270 s. : il. *Krb 37.060*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

DOYLE, Miranda: 101+Great Ideas for Teen Library Web Sites. /101+vyňikajících nápadů k tvorbě webových stránek knihovny pro dospívající mládež. / New York : Neal-Schuman, 2007. – xx, 307 s. : il. *Abdg 36.916*

E-culture : e-cultura, eCulture, elektronická kultura, digitální kultura : [rešerše] / zpracovali : Jindřich Pilař, Eva Bartůňková. Praha : Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2007. – 29 záznamů *Zb 1/2007*

Architektura knihoven

Classical Library Buildings of the World / general ed.: Wu Jianzhong. /Klasické budovy světových knihoven. / Shanghai : Shanghai Scientific and Technological Literature Publ. House, 2006. – 183 s. : il. *Aa 36.866*

IFLA Library Building Guidelines : developments and reflections / ed. by Karen Latimer and Hellen Nieggaard. /Směrnice IFLA pro výstavbu knihoven : rozvoj a reflexe. / München : Saur, 2007. – 266 s. : il. *Aa 37.086*

Organizace knihovních fondů

IFLA Cataloguing principles : steps towards an International Cataloguing Code, 4 : report from the 4th IFLA Meeting of Experts on an International Cataloguing Code, Seoul, Korea 2006 / ed. by Barbara B. Tillet, Jaesun Lee and Ana Lupe Cris-tán. /Katalogizační principy IFLA : kroky k Mezinárodním katalogizačním pravidlům. Zpráva ze 4. zasedání expertů IFLA na mezinárodní katalogizační pravidla, Soul, Korea 2007. / München : Saur, 2007. – 672 s. – (IFLA Series on Bibliographic Control ; vol. 32) *Od 37.084*

Skleněné negativy (deskové negativy) : archivace, restaurování a konzervace, zpracování, zpřístupnění : [rešerše] / zpracoval Jindřich Pilař. Praha : Národní knihovna ČR – Knihovnický institut, 2007. – 32 záznamy. *Oaaf4/2007*

Sítě knihoven

Jak se zrodilo Oko nad Prahou [videozáznam] : 23. října 2006–2. března 2007 / [režie a scénář Naďa Kverková]. Hradec Králové : ATRI, 2007. – 1 DVD-video (67 min.) : zvuk., barev. *Tab 397/DVD*

Knihovna Václava Havla : výroční zpráva 2006. Praha : Knihovna Václava Havla, 2007. – 7 s. : il. *Tp 8.527/B*

Služby knihoven

PEIRICK, Christian: Rationelle Lesetechniken : schneller Lesen – Mehr behalten. /Racionální techniky četby : rychleji čísti – více získati. / Bad Honnef: Bock, 2006. – xvii, 209 s. *Sf 36.225*
RICHTER, Vít – PILLEROVÁ, Vladana : Jak hodnotíte služby Národní knihovny ČR? : zpráva o výsledcích průzkumu : prosinec 2006–leden 2007. Praha, Národní knihovna ČR, 2007. – 105 s. : grafy, tabulky *Tab 36.870*

ROBERTS, Sue – ROWLEY, Jennifer : Managing information services. /Řízení informačních služeb. / London: Facet, 2004. – 242 s. : il. *Sd 36.552*

SUSLOVA, Iraida Markovna : Praktičeskij marketing v bibliotekach : učebno-metodičeskoe posobie. /Praktický marketing v knihovnách. Příručka. / Moskva: Libereja, 2005. – 143 s. – (Bibliotekar' i vremja. XXI vek ; no. 9) *Se 8.054/B*

Svět je báječný příběh : česká kniha pro děti a mládež 2005. Praha : Ministerstvo kultury ČR, 2006. – 48 s. *Scb 8.074/B*

Zdroje jsou dostupné v knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Pracovní skupina zaměřená na digitální zdroje, kterou vytvořilo španělské Ministerstvo kultury spolu se samosprávnými regiony, zveřejnila informační zdroj nazvaný Directorio y recolector de recursos digitales (RD, Adresář a harvester digitálních zdrojů). Zdroj slouží jako adresář základních informací o digitalizačních projektech ve Španělsku a obdobných projektech z dalších zemí, které mají vztah ke španělským bibliografickým sbírkám. Dále nabízí vyhledávání v databázích a zpřístupnění plných textů založené na technikách sběru metadat. (<http://roai.mcu.es/en/inicio/inicio.cmd>; *propagační materiály*)

V říjnu loňského roku se ve Frankfurtu nad Mohanem konal 59. ročník knižního veletrhu (Frankfurter Buchmesse). Mnoho pozornosti vzbudily okolnosti výběru země, která byla pozvána jako čestný host. Zatímco tato role obvykle připadá státu, ve Frankfurtu byl představen region, nadto region země, která má problémy se separatismem a národní identitou, španělská Katalánie. Pozvání proto vzbudilo určité rozpaky na straně Španělska a španělsky píšících spisovatelů, znásobené ještě prvotním záměrem regionu vyslat jen katalánský píšící autory. Na veletrh zavítalo 283 293 návštěvníků. (<http://www.buchmesse.de/de/portal.php>; <http://www.dw-world.de/dw/article/0,2144,2730130,00.html>; http://afp.google.com/article/ALeqM5jhH_s_VFenXEOSkYiF6kF1McZw; http://www.rozhlas.cz/izurnal/zahranici/_zprava/387422)

Spisovatelé, kteří nepíšou anglicky, bývají znevýhodnění při snaze proniknout k zahraničním čtenářům. Polský knižní institut v Krakově připravil programy na podporu překládání polských knih. Dvakrát ročně připravuje brožuru nazvanou *38 New Books from Poland*, ve které představuje část aktuální polské knižní produkce. Na polském knižním trhu je 26 procent knih překladových, především z angličtiny. Dalšími významnými jazyky, ze kterých se v Polsku hodně překládá, jsou němčina, francouzština, italština a ruština. (<http://www.book-fair.com/en/wordpress/2007/10/14/making-it-easier-to-read-polish-writers/>; <http://www.institutksi.pl/en/news.html>)

Slovenská asociácia knižnic (SAK) slavila v roce 2007 patnáct let své činnosti. Zakladatelskou smlouvu podepsali představitelé tří velkých knihoven v září 1992 a v prosinci téhož roku se konalo zakládající valné shromáždění. V té době měla asociace 23 členských knihoven. V roce 2006 bylo v SAK sdruženo 85 knihoven. Sekce veřejných knihoven SAK připravuje Týden veřejných knihoven a odborné semináře. Uděluje každoroční cenu SAKAČIK. (*Bulletin slovenskej asociácie knižnic*. – Roč. 15, č. 3 (2007) s. 21–24, <http://www.sakba.sk/>).

Také slovenští kolegové nabízejí službu Ptejte se. Zatím byla málo rozšířena a knihovny ji inzerovaly pod různými názvy, např. Vyjádřete se, Zeptejte se, Zeptejte se v knihovně apod. Národní komise pro služby, poradní orgán ředitele Slovenské národní knihovny, která se již dva roky zabývá touto problematikou, vyhlásila veřejnou soutěž na jednotné logo služby ve snaze oboje sjednotit. Soutěž se konala od května do července 2007 a přišlo do ní na 112 výtvarných návrhů. Soutěžní podmínky sjednotily název na Spýtajte sa knižnice a logo mělo být maximálně dvoubarevné. Podmínkou byl i souhlas s tím, aby si logo mohly stahovat všechny knihovny, které poskytují službu, a také to, aby se autor vítězného návrhu vzdal autorských práv. Zvítězil návrh knihovnice A. Dohovičové, regionální metodičky knihovny P. O. Hviezdoslava v Prešově. Výsledky soutěže jsou zveřejněny na WWW stránce Slovenské národní knihovny. Spolu s grafickým návrhem ke stažení byly zveřejněny také instrukce, které sjednocují název, umístění a užívání loga a vzorový formulář otázky. (*ITlib*. – Roč. 11, č. 3 (2007), s. 54–55); (*Knižnica*. – Roč. 8, č. 7 (2007), s. 34); <http://www.snk.sk/?logo-sluzby-spytajte-sa-kniznice>; <http://www.snk.sk/?novinky&sprava=vyhodnotenie-sutaze-na-vytvarny-navrh-logo-sluzby-spytajte-sa-kniznice>).

Slovensko bylo hostitelskou zemí mezinárodní konference Orbis helveticum – švýcarská kniha a její středoevropský svět. Konference se konala na konci dubna 2007 ve Smolenicích. Zkoumala pronikání švýcarské literární, vydavatelské a tiskařské produkce v 16.–19. století do zemí střední Evropy a její vliv na kulturní a společenský vývoj v těchto zemích. (*Bulletin UKB*. – č. 1 (2007), s. 19–21)

ZÁKLADNÍ KAMENY

NOVÉ BUDOVY NÁRODNÍ KNIHOVNY

13. část

aneb Národ sobě II

text JAROSLAV CÍSAŘ ▶ foto EVA HODÍKOVÁ

KÁMEN ČTRNÁCTÝ, PATNÁCTÝ

/ Krajská knihovna v Pardubicích

/ Soukromý dárc – Petra Pejšová s přítelem

Nová budova Národní knihovny ČR bude mít ve svých základech několik základních kamenů z východních Čech. Jako sedmý se předával základní kámen za Krajskou knihovnu v Pardubicích.

Ředitel Národní knihovny Vlastimil Ježkov předával žulový kámen, vytěžený v okolí Hlinska v bývalých Matulových lomech, osobně ředitel pardubické knihovny Petr Kárník. Tato oblast patří k nejmalebnějším a nejkrásnějším místům v celém Pardubickém kraji. Trochu této krásy by proto darovaný kámen měl přinést i do vinku novému knihovnickému stánku. Dárcovská knihovna získala kámen zprostředkováním prostřednictvím několika osob. Bližší podrobnosti o původu kamene se řediteli Kárníkovi nepodařilo zjistit.

Petr Kárník si považoval za čest, že Krajská knihovna v Pardubicích mohla přispět k lesku akce. Jeho přání bylo sice prosté, ale od srdce a trefné: „Nové budově přeji, aby v ní sídlila instituce, která byla, je a bude potřebná pro všechny.“ Vyslovil ještě jedno přání nevážné v lehčím tónu, ale nesmírně důležité a varovné. Připomněl paralelu se stavbou Národního divadla, aby se podařilo novou národní knihovnu postavit hned napoprve: „Přeji, aby nová budova Národní knihovny nikdy nevyhořela, jako se tomu stalo tehdy s Národním divadlem!“

(Poděkování za pomoc a spolupráci Petru Kárníkovi)

V září 2006 při knihovnickém happeningu nepřispěly svými darovanými základními kameny pouze partnerské knihovnické instituce, profesní organizace nebo občanská sdružení. Přispěli i soukromí dárci. Jako dvacátá devátá předávala za sebe i svého přítele svůj kámen Petra Pejšová.

A co ji k tomuto kroku vedlo? „Stavbu nové budovy Národní knihovny ČR pokládám za historickou událost. Z minulosti tušíme, že blaníctví rytíři jako takoví nepřijedou, ať je národu sebehůř. Proto mě napadlo, že základy nové budovy národní knihovny by měly být prodchnuty duchem blanických rytířů, který v nás udržuje naději. Věřím, že v dnešní informační

společnosti nám prospěje právě ta správná informace právě z Národní knihovny České republiky. Prostě když bude národu nejhůř, alespoň národní knihovna určitě pomůže!“

I proto kámen Petry Pejšové pochází z Blaníku. O svých pohnutkách a rozhodování říká: „Vrtalo mi hlavou, jaký kámen by byl hodný základů nové budovy národní knihovny. V neděli 17. září 2006 mi to konečně došlo! Kámen z hory Blaník je ten správný! Svůj nápad jsem sdělila příteli a po obědě jsme již ujížděli směrem k Blaníku. Nejprve jsme se pokochali pohledem na krajinu z rozhledny. Pak jsme pod vrcholem v lese pod buky vybrali kámen. Ambice na vylomení základního kamene pro národní knihovnu přímo ze skály jako v případě Národního divadla jsme neměli.

Kámen byl původně částečně porostlý mechem. Velikost jsem vybrala podle svých fyzických možností, abych ho byla z vrchu Blaníku schopná snést až dolů.“

Dárci druh kamene ani jeho složení neznají. Paralela se stavbou Národního divadla jim prý došla až později. „Stejná síla mýtu vedla v historii české vlastence k tomu, že vylomili kámen z hory Blaník a položili ho do základů Národního divadla jako symbol naděje,“ zdůraznila Petra Pejšová.

Při předávání svého daru však osvědčila myšlení nové generace uživatelů knihoven a informací: „Nové budově Národní knihovny ČR přeji, aby splnila všechny naše představy a naděje o moderním informačním centru pro podporu vzdělávání a kultury.“

(Poděkování za pomoc a spolupráci Petře Pejšové)

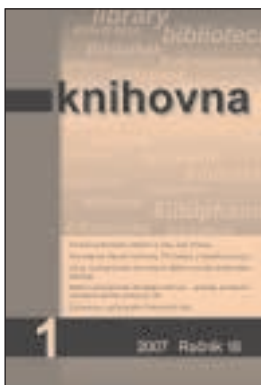
**Děčínské rukopisy ze sbírky
Františka Martina Pelcla (1734–1801),
nyní ve fondech Národní knihovny České republiky**

Alena Richterová

Soupis obsahuje rukopisy ze soukromé sbírky významného českého vědce F. M. Pelcla, nyní uložené ve fondech NK ČR. Je uveden odbornou studií o dějinách sbírky, osudech písemné pozůstalosti F. M. Pelcla po jeho smrti a informacemi o mnohdy složitých cestách rukopisů, které dnes patří do fondů Národní knihovny. Popisy rukopisů, které z jeho pozůstalosti přešly do knihovny Thun-Hohensteinů na zámku v Děčíně a byly pro NK získány nákupem ve třicátých letech minulého století, nebo byly získány dodatečně z jiných zdrojů, jsou doplněny výběrovou bibliografií, rejstříky a fotografickými ukázkami nejcennějších svazků. Publikace je určena pro knihovny spravující historické knižní fondy, instituce zabývající se dějinami vědy a dějinami knihoven, dále pro výzkum české historiografie a počátků edičního zpracování pramenů k českým dějinám.

- Národní knihovna ČR, 1. vydání, Praha 2007, náklad 300 výtisků, 319 s., 150 Kč
- ISBN 978-80-7050-531-1

Knihovna – knihovnická revue

Roč. 18, 2007, č. 1

Obsahuje příspěvky reagující na výsledky mezinárodní architektonické soutěže na výstavbu nové budovy Národní knihovny ČR, které poskytují komplexní pohled na vítězný návrh s hlavním důrazem na vnitřní uspořádání a fungování nové knihovny, procházku po jednotlivých patrech nové budovy a vysvětlení jejich funkce a provozních dispozic.

Další příspěvky jsou zaměřeny na odborná knihovnická témata. Zabývají se vývojem a současným stavem Souborného katalogu ČR a úkoly a aktivitami jeho správců, které vyplývají ze záměrů Konceptce rozvoje Souborného katalogu ČR, přijaté v roce 2006. Dále seznamují s výsledky a metodikou

šetření rozsáhlého průzkumu zaměřeného na uživatele NK ČR a jejich spokojenost s jejími službami, jenž se uskutečnil na začátku roku 2007, nebo s projektem NK ČR na záchranu a zpřístupnění Národních listů s využitím moderní technologie. Dále přináší informace o knihovnickém sdružení CILIP a tradičně i Novinky zahraniční knihovnické literatury.

Celobarevný časopis vytištěný na křídovém papíře.

- Národní knihovna ČR, 1. vydání, Praha 2007, náklad 500 výtisků, 149 s., 200 Kč
- ISSN 1801-3252

